

Část obce:	Skupice
Obec:	Postoloprty
Název:	Kostel sv. Jana Křtitele
Okres:	Louny
Kraj:	Ústecký
Parcelní číslo:	35
Kat. území:	Skupice u Postoloprty
Číslo ÚSKP	43669/5-1403

Anotace

Skupice se nacházejí přibližně 2 km jižně od Postoloprty na pravém břehu Ohře, což určuje zařazení tohoto prostoru do tzv. staré sídelní oblasti osídlené lidmi od nejstaršího pravěku a nalezneme zde i raně středověké lokality. Kostel se však nachází zcela mimo ves, necelý kilometr severovýchodním směrem na mírném návrší na hraně říční terasy. Do současné polohy se ves dostala nejspíše v raném novověku, kdy byla z důvodu povodní přesunuta z blízkosti řeky. Přesnou lokalizaci původní vsi se však dosud nepodařilo určit. Hledat ji musíme někde v prostoru říčního meandru, pod terasou, na které stojí kostel.

Kostel má obdélnou plochostropou loď s odsazeným čtvercovým presbytářem na východě, který je z osy lodi posunut jižním směrem a zároveň je mírně natočen k severovýchodu. Presbytář je zaklenutý jedním polem křížové žebrové klenby a do lodi se otvírá hrotitým vítězným obloukem. K severní straně presbytáře je přistavěna plochostropá obdélná sakristie, po jižní straně lodi se nachází obdélná plochostropá předsíň.

Středověkému jádru kostela náleží loď a presbytář a svým celkovým půdorysem by odkazoval na raně gotický původ, kterému by odpovídalo i jeho zasvěcení oblíbené ve 12. a 13. století. Architektonický aparát kostela, malá tloušťka obvodového zdiva s lícem tvořeným kvádříky ale dokládají dobu jeho vzniku až v pohusitské éře. Zřejmě se tak mohlo stát za pánů z Weitmile, kteří v roce 1480 získali na více jak sto let většinu bývalých postoloprtských majetků. Poměrně archaický půdorys byl zřejmě determinován respektováním základového zdiva staršího kostela, který mohl spolu s klášterem zaniknout na počátku husitských bouří. Rozdílná šířka zdiva a mírné natočení presbytáře přiloženého k lodi na spáru nevyklučuje etapovitou výstavbu.

Na konci 17. století byla do lodi instalována kruchta přístupná po schodišti přistavěném k západnímu průčelí lodi, sakristie a před polovinou 18. století jižní předsíň, k níž v roce 1775 bylo přiloženo schodiště na kruchtu. Barokní úpravy však převrstvila úprava kostela z roku 1857, kdy byly sakristie a předsíň znovu vystavěny. Konečným stavebním zásahem, kterým kostel získal současnou podobu, byla v roce 1904 náhrada krovu z roku 1702, pro jehož konstrukci bylo postupně navyšováno obvodové zdivo lodi a presbytáře.

Popis¹

Jaroslav Skopec

Poloha a sídelní kontext Vojtěch Peksa	<p>Skupice se nacházejí přibližně 2 km jižně od Postoloprta na pravém břehu Ohře. Kostel však stojí zcela mimo ves, necelý kilometr severovýchodním směrem na mírném návrší na hraně říční terasy. Poloha Skupic v blízkosti řeky určuje zařazení tohoto prostoru do tzv. staré sídelní oblasti osídlené lidmi od nejstaršího pravěku a nalezneme zde samozřejmě i raně středověké lokality. Raně středověké nálezy pocházejí přímo z intravilánu vsi.² V tomto případě ale nelze asi hovořit o přímém předchůdci dnešních Skupic, jelikož ves se do současné pozice dostala nejspíše v raném novověku, kdy byla kvůli povodním přesunuta z blízkosti řeky.³ Přesnou lokalizaci původní vsi se ovšem dosud nepodařilo určit. Hledat ji musíme někde v prostoru říčního meandru, pod terasou, na které stojí kostel.⁴ Po západní straně kostela se nachází samostatně stojící zděná patrová hranolová zvonice. Kostelní areál obklopuje ohradní zeď vymezující po jihozápadní straně kostela ležící nepravidelný obdélný hřbitov s trojúhelným cípem v jižní části. Severní část ohradní zdi od severozápadního nároží zvonice až k východnímu cípu náleží ještě starší situaci zachycené na mapě stabilního katastru z roku 1843.</p>
Charakteristika	<p>Kostel je jednolodní s lodí na obdélném půdorysu s užším odsazeným čtvercovým presbytářem na východě, který je z osy lodi posunut jižním směrem a zároveň je mírně natočen k severovýchodu. K severní straně presbytáře je přistavěna obdélná sakristie, po jižní straně lodi se nachází obdélná předsíň.</p>
Rozměry a materiál zděných konstrukcí	<p>Lod' o půdorysných rozměrech přibližně 6,1 x 9,1 m má zdivo tlusté kolem 0,9 m. Presbytář o straně 4,3 m má stěny včetně vítězného oblouku široké 0,75 m. Lokálně pozorovatelné zdivo lodi a presbytáře je tvořené lomovým opukovým kamenem armovaným v nárožích pravidelně opracovanými opukovými kvádry viditelnými pouze v patě severovýchodního a v koruně severozápadního nároží lodi. Kvádry nesou na povrchu stopy po opracování plošinou s plochými zuby. Sakristie široká 2,6 m a dlouhá 4,5 m je omezena obvodovým zdivem, které je na severu a východě široké 0,6 m, kdežto na západě 0,75 m. Předsíň s rozměry 3,15 x 4,37 m má zdivo tloušťky pohybuující se kolem 0,7 m. Zdivo sakristie a předsíně z lomového opukového kamene je patrné pouze v malé ploše pod sporadicky odpadlou omítkou.</p>
Interiér	<p>Interiér plochostropé lodi je přístupný přes předsíň jižním půlkruhovým portálem s okosenou hranou redukovanou šikmým odsazením na užší okos spadající až na práh. Druhý, dnes zazděný vstup se nachází přibližně v ose</p>

¹ Text kapitoly Popis a interpretace, včetně vybraného obrazového materiálu uvedeného v kartě byl publikován v Jaroslav SKOPEC A KOL., *Středověké venkovské kostely okresu Louny*, Ústí nad Labem 2022.

² Záchraný archeologický výzkum Oblastního muzea v Lounech na návsi před čp. 54. Miroslav ČERNÝ, 2015: Dokument C-TX-201504083. Oblastní muzeum v Lounech, p. o. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/C-TX-201504083> [cit. 29. 3. 2022].

³ Půdorysnou dispozici vsi můžeme označit jako krátkou dvouřadou s ulicovou návší (J. PEŠTA, *Encyklopedie českých vesnic IV*, s. 209–212.

⁴ K historii Skupic nově Bohumír ROEDL, *Skupice: Úvahy o přeložení vesnice a o dataci zvonice u tamního kostela svatého Jana Křtitele*, in: Poohří 10. Památky – parky – putování, Louny 2022, v tisku.

	<p>západní stěny, v jeho nice je umístěna kapsa a pochva pro dřevěnou závoru. Oba vstupy mají položeny prahy výš, než je podlaha lodi, a výškový rozdíl je tak vyrovnán pomocí dvou stupňů. Velkou část prostoru lodi vyplňuje trojramenná dřevěná trámová konstrukce kruchty s křídly na celou délku stěn. Na východě je loď propojena s presbytářem ostře hrotitým vítězným obloukem s oboustranně okosenými hranami ukončenými čelně sklopenými trojúhelnými náběžnými štítky s čelní vodorovnou hranou.</p> <p>Presbytář je zaklenutý jedním polem křížové žebrové klenby s žebry hruškového profilu, která ve východních koutech vybíhají z jehlancových polygonálních konzol a v západních koutech z konzol kuželových. Žebra se ve vrcholu stýkají v kruhovém terčovém svorníku, jenž na povrchu nese křížení nosů hruškových žeber. Čela klenby jsou parabolická až půlkruhová a klenební kápě vyzděné z lomové opuky. Presbytář je od jihu osvětlován půlkruhovým okenním otvorem, ve východní stěně se nachází hrotitá nika zazděného okenního otvoru.</p> <p>V severní stěně presbytáře je otevřen obdélný vstup do plochostropé sakristie, která je od severu osvětlována dvojicí segmentem sklenutých sdružených okenních otvorů. V jihovýchodním koutě se nachází plnou valenou klenbou zaklenuté přímé schodiště na kazatelnu situovanou v lodi po severní straně vítězného oblouku.</p> <p>Předsíň před jižním portálem lodi je dělena na dvě části. Východní, plochostropá část je přístupná od jihu obdélným portálem se segmentovým nadsvětlíkem. Po stranách vstupu do lodi se nacházejí kamenné lavice a pískovcový náhrobní kámen Jana Kounovského z Pybru asi z počátku 17. století.⁵ Západní část vyplňuje schodiště na kruchtu, které je od jihu osvětlováno obdélným okenním otvorem se segmentovým záklenkem.</p> <p>Kostel kryje valbová střecha s osmibokým sanktusníkem. Krov je vaznicové soustavy s dvojicí podélných stojatých stolic. Střecha byla na severu a jihu presbytáře vykonzolována tak, aby bylo možné mít okapovou hranu v jednotné šíři nad celým půdorysem kostela.</p>
Exteriér	<p>Průčelí kostela jsou opatřena břizolitovou kompaktní omítkou bez jakéhokoli členění s výjimkou půlkruhového okenního otvoru presbytáře, který je rámován kamenným ostěním s obvodovým páskem. Průčelí postrádají sokl a jsou ukončena profilovanou korunní římsou.</p>
<p>Stavební proměny kostela Jaroslav Skopec, Jan Mareš</p>	
Středověký kostel a jeho stavební proměny	<p>Středověkému jádru kostela náleží presbytář definovaný žebrovou klenbou a hrotitým vítězným obloukem a loď vymezená severovýchodním a severozápadním nárožím armovanými kvádry nesoucími na povrchu stopy po středověkém kamenickém nástroji.</p> <p>Velmi drobné měřítko kostela a jeho půdorys jsou obecně považovány za znaky charakteristické pro raně gotické kostely, jako je tomu u kostelů v Hořeticích, Vrbně nad Lesy, Buškovicích či Běsně. Tomu odpovídá i dosavadní</p>

⁵ K náhrobníku více V. HONYS – P. HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky Lounska*, s. 178–179.

datování kostela do třetí čtvrtiny 13. století.⁶ Odpovídalo by tomu i zasvěcení kostela sv. Janu Křtiteli, které bylo populární již od první poloviny 12. století a jeho obliba se držela vysoko až do konce století třináctého.⁷ Zasvěcení a výstavba kostela teoreticky může souviset přímo s aktivitou postoloprtského kláštera, neboť v benediktinském prostředí českého středověku bylo toto zasvěcení velmi oblíbené (Ostrov, Teplice, Sv. Jan pod Skalou). Kostel je však v písemných pramenech poprvé zaznamenán až k roku 1358,⁸ přičemž patronátní právo postoloprtských benediktinů je doloženo ještě později v roce 1386⁹ a zaniklo až s klášterem za husitských bouří v roce 1420. Ve 14. století patřila skupická farnost dle odváděného půlročního desátku mezi dobře zajištěná beneficia.¹⁰

Potud by vše nasvědčovalo raně gotickému stáří stavby. Z výše uvedené skupiny kostelů s obdobným půdorysem však na první pohled vybočuje svou tloušťkou zdiva dosahující v lodi 0,9 m a v presbytáři dokonce pouhých 0,75 m, přičemž v ostatních případech je zdivo široké minimálně 1 m, zpravidla však výrazně více. Na stavbě samotné se také nenachází žádný prvek či otvor, který by prokazatelně náležel uvažovanému raně gotickému vnočení. Raně gotický původ kostela tak nelze spolehlivě doložit, ba naopak, uvedená fakta spíše svědčí pro mladší vznik stavby, který podporuje i charakter obvodového zdiva kostela.¹¹ To je totiž na lících tvořeno opukovými kvádríky skládanými do pravidelných řad svazovaných v nárožích většími a pravidelně opracovanými kvádry, což je na Lounsku typické pro pozdně gotické stavby s přesahem do 16. století.¹² Uvažované pohusitské dataci zcela jistě dostojí i klenba presbytáře, která je v souvislosti s raně gotickým vnočením kostela v literatuře považována za mladší a druhotně vloženou ve druhé polovině 14. století.¹³ Na základě povrchového průzkumu však dodatečnému vložení klenby nic nenasvědčuje a povšimnout si můžeme pouze drobných nepravidelností v napojení žeber a svorníku, které jsou u gotických staveb vcelku běžné. Klenbu tak lze prozatím považovat za intaktní součást presbytáře, přičemž na ní lze identifikovat znaky odkazující na její mladší vznik. Předně se jedná o konzoly, jejichž přímá základna dokládá, že byly primárně určeny k uložení do plochy stěny a nikoli do koutu, z čehož lze dovozovat, že se mohlo jednat o předem připravované kamenické výrobky, patrně určené do jiného prostoru, či vyráběné v kamenické dílně do zásoby. Jihozápadní konzola a částečně též konzola severozápadní zároveň působí dojmem neukončeného díla. Zejména charakter a výraz konzoly severovýchodní se zavěšenou lilií dovoluje konzoly časově zařadit nejdříve do 15. století. Tomu by odpovídala i poměrně pravidelná

⁶ D. LÍBAL, *Katalog gotické architektury*, s. 450. Za raně gotický jej označuje J. PEŠTA, *Encyklopedie Českých vesnic IV*, s. 209.

⁷ Z. BOHÁČ, *Patrocinia románských kostelů v Čechách*, s. 35.

⁸ SOKA Louny, Archiv města Louny, sign. I C 1, f. 89r.

⁹ LC III-IV, s. 187, LC III-IV, s. 205, LC VII, s. 87.

¹⁰ RDP, s. 70.

¹¹ Zřetelný je na fotografiích ze 70. a 80. let 20. století. NPÚ ÚOP v Ústí n. L., Sběrka negativů, sign. č. 175453, 175455, 96231 a 96233.

¹² Například na věži kostela ve Vrbně nad Lesy, Oboře, Břvanech, Smolnici, pozdně gotická přestavba kostela v Rané a zejména pak kostely sv. Petra a sv. Mikuláše v Lounech.

¹³ D. LÍBAL, *Katalog gotické architektury*, s. 450.

půlkruhová a eliptická klenební čela a protínání nosů žebor ve svorníku, ve kterém vytvářejí duté jehlanové útvary, opět charakteristické pro daleko mladší období. V rozporu s touto úvahou není ani vítězný oblouk, který je sice výrazně hrotitý, na druhou stranu však jeho okosené hrany vybíhají z čelně sklopených trojúhelných náběžných štítků, které jsou typické pro pozdní gotiku, i když vrcholná gotika je již znala a sporadicky užívala, ovšem až v pokročilejším 14. století.¹⁴

Vzhledem ke kompaktně dochovaným omítkám nelze rovněž určit, zda je posunutí presbytáře z podélné osy původním záměrem, v jehož rámci by byla širší východní stěna lodi po severní straně vítězného oblouku vyhrazena například většímu bočnímu oltáři, či spíše kazatelně.¹⁵ V případě kazatelny a jejím možném nástupu od severozápadu bychom mohli zvažovat v této době i existenci sakristie, což je však předpoklad vysoce spekulativní.

Rozdílná tloušťka zdiva a mírné natočení presbytáře z podélné osy lodi nevylučují možnost, že k těmto rozdílům došlo v důsledku postupné výstavby. Jak ukazuje příklad z Hořetic, nemusí být tento fakt vždy směrodatný,¹⁶ ale v podkroví je pozorovatelné přisazení severního zdiva presbytáře k lodi na spáru, která by etapizaci výstavby podporovala. Postupná výstavba od východu k západu by vysvětlovala i situaci, kdy jižní portál lodi je situován 0,5 m nad její podlahou, což by mohlo naznačovat, že loď se svou hmotou již zařezávala do terénu, který v místě kostela mírně klesá k východu. Půlkruhový portál s jednoduše okosenou hranou redukovánou šikmým odsazením na užší okos spadající až na práh rovněž dokládá jeho osazení nejdříve v pokročilejším 15. století. Dochované omítky však neumožňují rozhodnout o jeho intaktnosti s obvodovým zdívem, či naopak o jeho dodatečném osazení.

Na základě výše uvedeného lze proto usuzovat, že současná stavba vznikla až v době po husitských válkách, které mohly být společně s postoloprtským klášterem, jakožto jeho blízkým zázemím, i příčinou zkázy staršího předchůdce, jehož místo zaujal. Bez dalších průzkumů však nelze zavrhnout ani možnost výrazné přestavby staršího objektu, či využití jeho části. K opatrnosti nabádá příklad z dobroměřického kostela, kde byly v pozdní gotice ve velké míře přezděny líce zdiva za pomoci opukových kvádrů, ovšem jeho obvodové zdivo je výrazně širší, což tuto možnost ztlačuje. Poměrně archaický půdorys mohl být pak vyvolán respektováním základového zdiva staršího kostela.¹⁷

K intaktním prvkům gotického kostela je možné přičíst ještě východní hrotitý okenní otvor presbytáře a kamennou menzu hlavního oltáře, která je skrytá pod stávajícím oltářem barokním. Za středověkou lze dále považovat i úpravu fasády, jejíž fragment byl zjištěn na severovýchodním nároží lodi a presbytáře v krovu nad sakristií. Zde se nachází hrubá vápenná omítka kombinovaná v nárožích

¹⁴ Příkladem může být nedaleký kostel v Minicích.

¹⁵ Se shodnou situací se můžeme setkat ještě u kostela v Dobroměřicích, avšak ani tam není účel asymetrického umístění presbytáře znám. Naopak v případě kostela sv. Jakuba Většího ve Svádově (okr. Ústí nad Labem) lze shodně asymetrické napojení mladší lodi a presbytáře spojit právě s osazením kazatelny.

¹⁶ Zde ale hovoříme o raně gotickém kostele, u nichž jsou tyto jinak anomální jevy poměrně běžné.

¹⁷ Další informace k možnému staršímu předchůdci kostela bude snad v budoucnu možné získat archeologickým výzkumem, který se dosud kostela ani jeho blízkého okolí nedotkl.

	<p>s hladkými, červeně malovanými, obdélnými poli imitujícími nárožní armování. Vzhledem k relativně přesnému horizontálnímu ukončení omítky a ve stejné úrovni navazujícího úseku kvádríkového zdiva nad vítězným obloukem, je možné toto rozhraní považovat za konečnou výšku středověkého zdiva lodi, na kterou již navazovala pouze korunní římsa. Úroveň koruny zdi středověké lodi lze tedy hledat asi o 1,3 m níže, než je římsa současná, a o dalších 40 cm níže se nacházela koruna zdi gotického presbytáře, v místě pozorovatelného interiérového ústupku nad rubem klenby.</p> <p>Po zničení kláštera v Postoloprtech byly jeho statky zabrány a Skupic se zmocnilo město Louny, které je fakticky drželo až do poloviny 15. století, kdy se staly majetkem královské komory. Skupice pak byly střídavě zapisovány šlechtě, a to až do roku 1480, kdy se společně s větší částí postoloprtského majetku dostaly do držení pánů z Weitmile a byly na více než jedno století připojeny k panství mosteckého hradu.¹⁸ Avšak ani za stabilní držby Weitmilů již nedošlo k obnově skupické fary a duchovní správu vykonával postoloprtský děkan, což je stav trvající dodnes. I přesto lze považovat za obnovitele skupického kostela některého z příslušníků rodu Weitmilů, kteří prosluli právě jako velcí stavebníci budující mimo jiné nedaleký kostel ve Břvanech.</p>
<p>Stavební proměny kostela v novověku</p>	<p>Páni z Weitmile v roce 1600 vymírají a postoloprtské statky zakupují páni ze Šternberka, vystřídání roku 1637 pány z Vacínova a následně roku 1669 pány ze Sinzendorfu, kteří je roku 1692 prodávají Ferdinandu hraběti ze Schwarzenbergu. V majetku tohoto rodu zůstaly Skupice coby součást postoloprtského panství až do konce patrimoniální správy v polovině 19. století.¹⁹</p> <p>Až do přelomu třetí a čtvrté čtvrtiny 17. století nejsme z písemných pramenů o stavebních aktivitách na kostele nijak informováni. Výjimku tvoří nápisová deska z roku 1633, která byla kvůli svému umístění nad jižním vstupem zvonice mylně pokládána za prvek určující rok její výstavby.²⁰ Deska však byla na současné místo přenesena, patrně z kostnice stávající v minulosti v jihovýchodním prostoru hřbitova, k jejíž výstavbě se text vztahuje.²¹ Od poloviny 70. let do konce 80. let 17. století jsou v kostelních počtech evidovány výdaje na běžnou údržbu, s výjimkou roku 1678,²² kdy byl pořízen nový oltář, což potvrzuje shodný letopočet napsaný na zadní straně současného oltáře.²³ V roce 1688 je zaznamenána renovace kostela a hlavně výstavba sakristie.²⁴ Při její stavbě se dostalo do interiéru jejího krovu severovýchodní nároží lodi, na kterém je pozorovatelná nejen výše uvedená středověká omítková úprava, ale i její mladší úprava ponechávající, alespoň v nárožích, středověkou</p>

¹⁸ J. VESELÝ, *Geschichte der Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 17–18; CIM III, s. 1074–1079.

¹⁹ J. VESELÝ, *Geschichte der Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 81 an. Rozsah schwarzenberské domény k roku 1848 viz František PALACKÝ, *Popis království českého*, Praha 1848.

²⁰ Emanuel POCHE A KOL., *Umělecké památky Čech*, 3. díl, Praha 1980, s. 329.

²¹ K. TUTTE, *Der politische Bezirk Saaz*, s. 857.

²² SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1678.

²³ Dále se zde nachází letopočty 1763, 1862 a 1892. Poslední dva mají oporu i v písemných pramenech, kdy bylo renovováno interiérové vybavení kostela. Můžeme se tak domnívat, že k týmž pracím došlo i v roce 1763, ty se však neodrazily v písemných pramenech, či se nedochovaly.

²⁴ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1688.

koncepti. Starší omítková vrstva byla přetažena hrubší omítkou, na kterou byla červená obdélná pole přímo malována, nerespektovala však již původní rozvržení.²⁵ V roce 1693 byl proražen velký půlkruhový okenní otvor v presbytáři a dva dveřní otvory nad sebou v západním průčelí lodi, přičemž k hornímu otvoru směřujícímu na kůr bylo zhotoveno dřevěné schodiště chráněné bedněnou konstrukcí.²⁶ Nejpozději v této době je tedy nutné počítat i s realizací samotného kůru. V roce 1702 byl zhotoven nový krov se sanktusníkem a stropem v lodi, s čímž bylo spojené zvýšení zdiva lodi o 1 loket, tj. o necelých 0,6 m.²⁷ Líc navýšeného zdiva, které je dobře patrné nad rubem klenby presbytáře, má charakter velmi podobný jádrovému výplňovému zdivu s velkými nálitky malty, která byla přitlačena k nějaké konstrukci. Zdá se tedy možné, že při navýšování zdiva lodi existoval nad vítězným obloukem například dřevěný bedněný, či hrázděný štít.²⁸ Ten ale zanikl při následném navýšování zdiva presbytáře, které však pramenně zachyceno není. V roce 1702 byly také proraženy dva velké a jeden malý okenní otvor, které patrně můžeme ztotožnit s jižními a severními otvory lodi,²⁹ které byly o padesát let později upravovány. V roce 1709 byla zbourána stará zvonice a na místo ní vystavěna zvonice současná, na niž byl v předešlých letech nakoupen stavební materiál.³⁰ Zaklenutí vstupu do kostela v roce 1744 můžeme patrně spojovat s výstavbou zděné předsíně, o které se jinak písemné prameny nezmiňují, avšak plán z roku 1854 zachycuje předsíň právě s půlkruhově zaklenutým vstupem. V roce 1752 je opětovně zmiňováno proražení a zvětšení okenních otvorů v kostele³¹ a o dvacet let později oprava odtrženého rohu sakristie.³² V roce 1775 byl proražen nový dveřní otvor na kůr, ke kterému bylo zhotoveno schodiště, a starý vstup na kůr byl změněn na okenní otvor.³³ Záznam popisuje jistě přeložení vstupu na kůr ze západu na jih, kde bylo schodiště přiloženo k předsíni a jeho pultová střecha byla propojena se sedlovou střechou předsíně. Tato podoba kostela je v půdorysné stopě již zaznamenána na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843 a zejména na plánu z roku 1854 zachycujícím kostel ještě před rozsáhlými stavebními úpravami, které však ve svém důsledku nevedly k podstatné změně hmoty a výrazu kostela. Plán totiž vznikl pro potřeby stavebních úprav, které se později soustředily mimo jiné hlavně na výstavbu nové sakristie a předsíně, neboť v roce 1857 byl jejich stav popisován jako havarijní, hrozící zřícením a bylo navrhováno jejich kompletní odstranění a nové vyzdění. I když to není v písemných pramenech výslovně uvedeno, patrně se tak stalo do roku 1859,

²⁵ Takováto úprava koresponduje se zjištěními na kostele ve Vinařicích a Nečemicích, kde byly realizovány patrně v průběhu prvního dvacetiletí 18. století.

²⁶ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1693.

²⁷ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1702.

²⁸ Částečně hrázděný štít mezi lodí a presbytářem z 18. století se dochoval například v Minicích.

²⁹ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1702.

³⁰ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1707 a 1709.

³¹ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1752.

³² SOKA Louny, DÚ Postoloprty, inv. č. 3A, záznamy k roku 1772.

³³ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1775.

kdy jsou naposledy zaznamenány vyšší výdajové částky na kostel.³⁴ Novou situaci zachycuje plán z roku 1889,³⁵ který plně odpovídá současnému půdorysu. Plán vznikl pro potřeby statického zajištění kruchty spočívající v osazení ocelových nosníků podpíraných konzolami³⁶ a oproti skromnějšímu návrhu bylo západní rameno podepřeno nosníkem s trojicí sloupů. Plán je však důležitý zejména tím, že v příčném řezu zachycuje krov nad lodí s jednou úrovní hambalků a centrální podélnou stolicí tvořenou hřebenovou vaznicí podpíranou sloupky s pásky. Zachycen je zřejmě krov z roku 1702, který však byl roku 1904 nahrazen současnou konstrukcí, realizovanou podle plánu z téhož roku,³⁷ na niž bylo užito jedlové a smrkové dřevo kácené v sezónách 1901/02 a 1902/03.³⁸

³⁴ SOKA Louny, Okresní úřad Postoloprty, kt. 7, sign. 5/19.

³⁵ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, technický výkres k opravě kostelní empory 1889, bez signatury.

³⁶ Oproti plánu však bylo provedení zjednodušeno.

³⁷ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, technický výkres k opravě kostela 1904, bez signatury.

³⁸ Dendrochronologické datování a odběr vzorků provedl v roce 2018 Ing. Tomáš Kyncl.

Celkový pohled od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Celkový pohled od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Západní průčelí kostela v pohledu od západu. Vlevo dole a vpravo dole patrné kvádry nárožního armování.
Foto: Jaroslav Skopec 2020.

Celkový pohled od jihozápadu na kostel se zvonící. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Zvonice v pohledu od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Detail zvonu ve zvonici v pohledu od jihu. Foto: Jaroslav Skopec 2020.

Detail nápisové desky nad vstupem do zvonice. Foto: Jaroslav Skopec 2020.

Interiér lodi v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Jižní strana lodi v pohledu od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Severní strana lodi v pohledu od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Interiér lodi od jihovýchodu na úrovni kruchty. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Interiér lodi v pohledu od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Východní strana lodi v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Interiér presbytáře v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Východní stěna lodi s patrným hrotitým okenním otvorem. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Detail severozápadní konzole presbytáře. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Detail severovýchodní konzole presbytáře. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Detail jihovýchodní konzole presbytáře. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Detail jihozápadní konzole presbytáře. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Detail svorníku klenby presbytáře. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Čelní pohled od západu na menzu hlavního oltáře. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Interiér sakristie v pohledu od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Interiér předsíně v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2020.

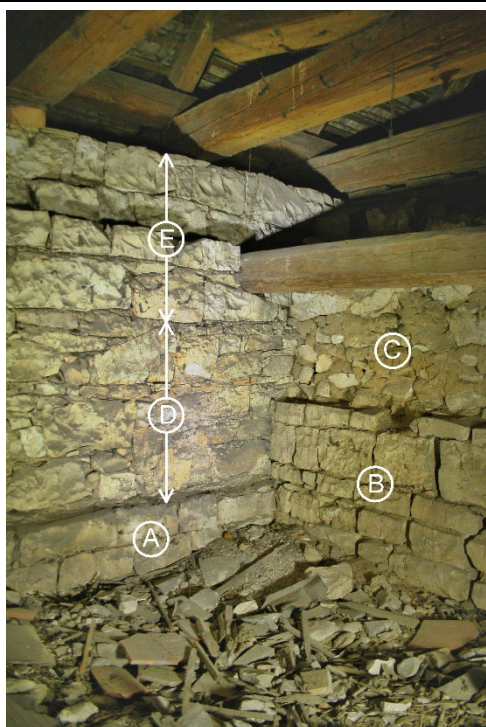
Detail jižního vstupního portálu lodi v pohledu od jihu z interiéru předsíně. Foto: Marta Pavlíková 2020.

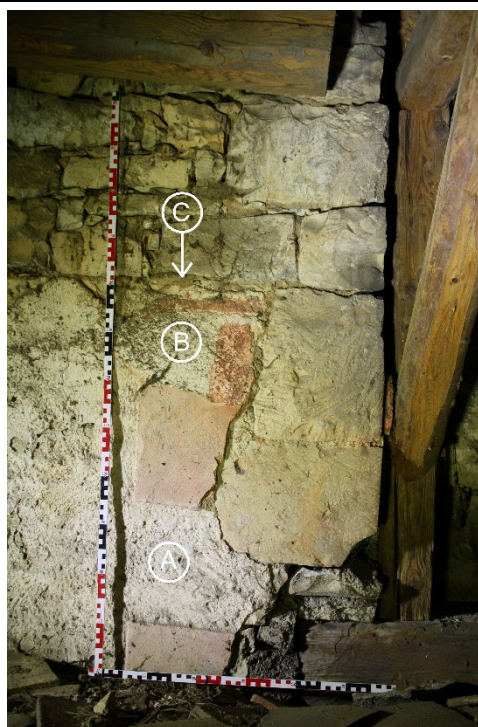
Čelní pohled na náhrobník Jana Kounovského z Pybru z 80. let 16. století. Foto: Marta Pavlíková 2020.

Krov nad lodí v pohledu od západu s průhledem do krovu presbytáře. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

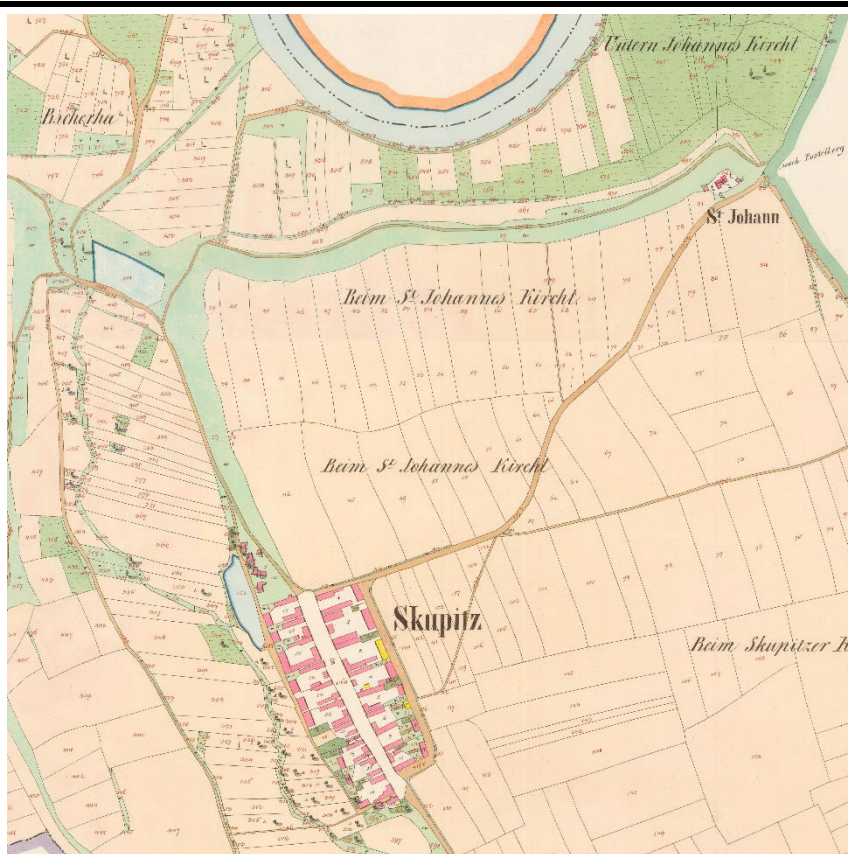

Pohled do jihozápadního kouta presbytáře nad rubem klenby. A) Jižní pozdně gotické zdivo presbytáře. B) Východní pozdně gotické zdivo lodi nad úrovní vítězného oblouku. C) Nadezdívka z počátku 18. století se zřetelným lícem přizdívaným patrně k později odstraněnému východnímu štítu lodi. D) nadezdívka presbytáře z počátku 18. století. E) Nadezdívka z doby výstavby současného krovu z počátku 20. století. Foto: Jaroslav Skopec, 2020.

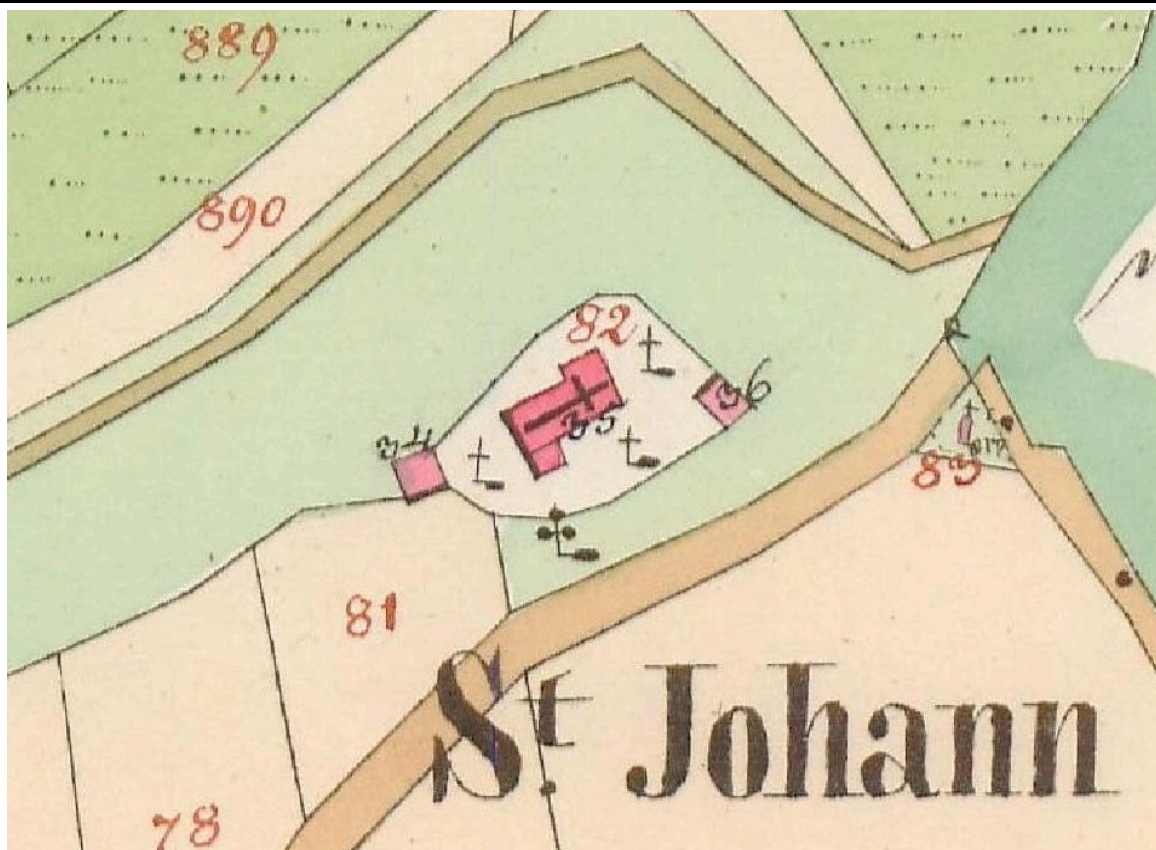

Detail dochované omítkové úpravy severovýchodního nároží lodi pozorovatelného od východu z krovu nad sakristií. A) Středověká úprava hrubou vápennou omítkou kombinovanou s hladkými, červeně malovanými obdélnými poli imitujícími nárožní armování. B) Zřejmě barokní hrubá omítká s červeně malovanými obdélnými poli imitujícími nárožní armování. C) Předpokládaná úroveň koruny středověkého zdiva, na niž navazovala již pouze římsa. Foto: Jaroslav Skopec, 2020.

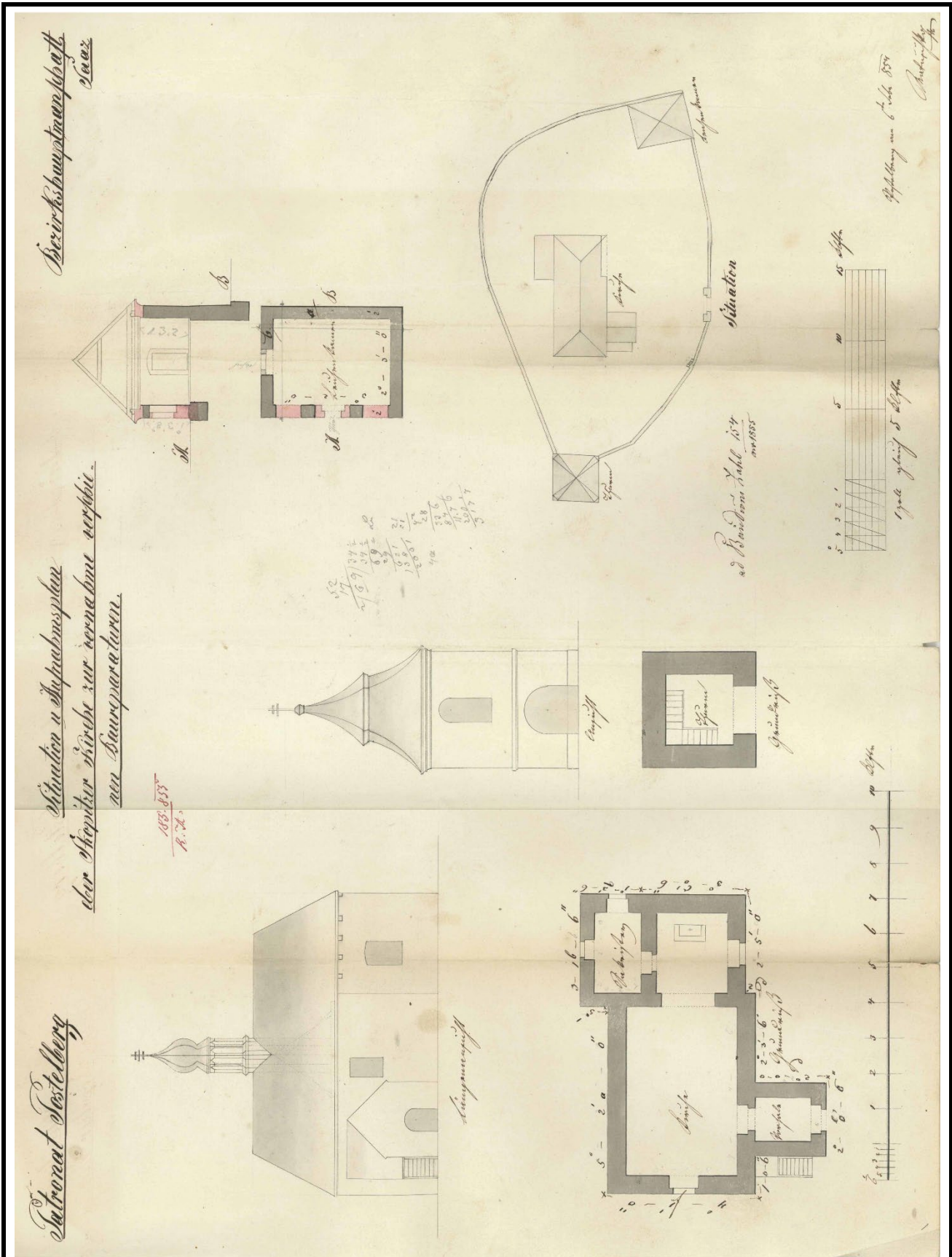

Skupice na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

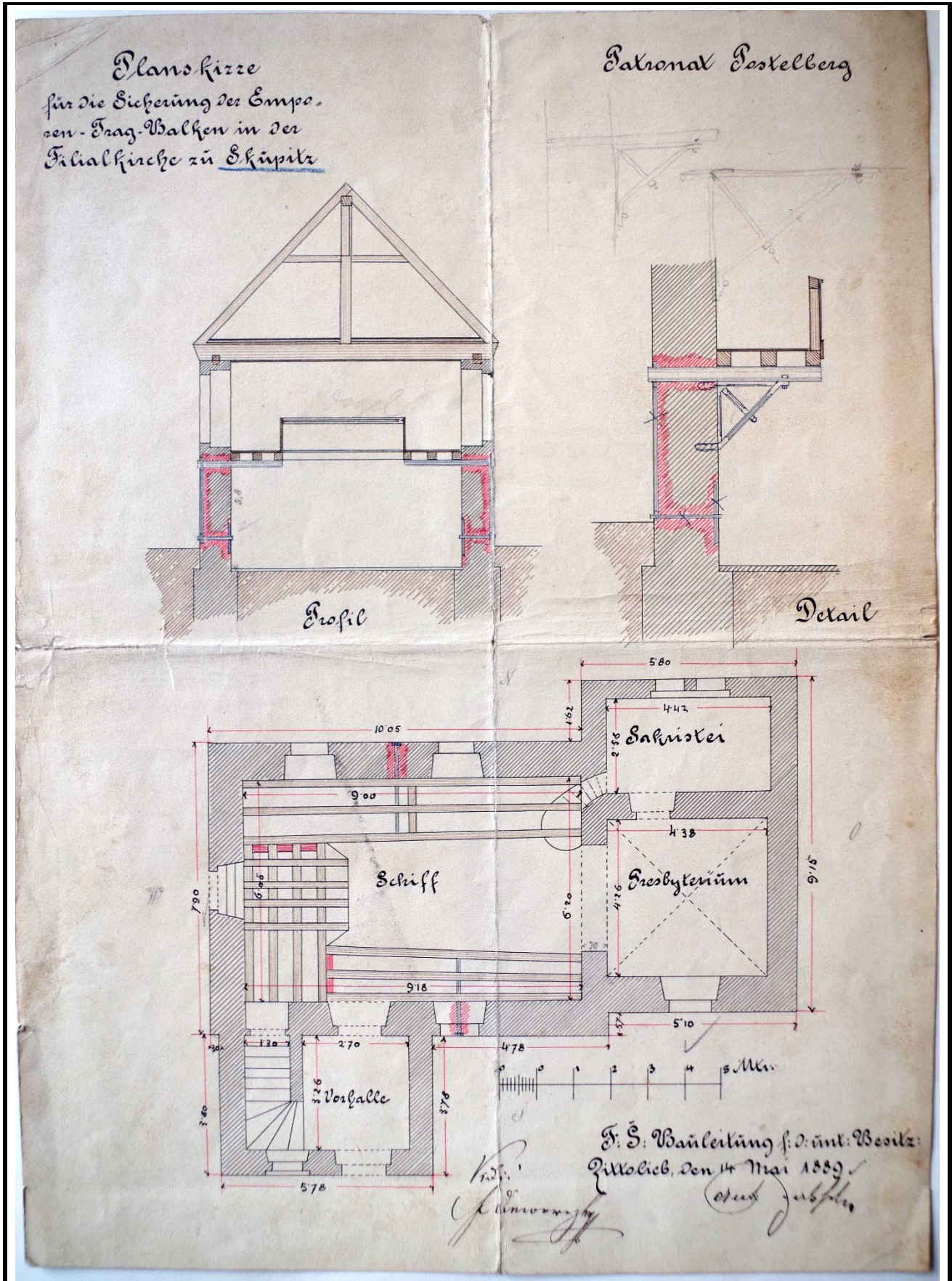
Detail kostela na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

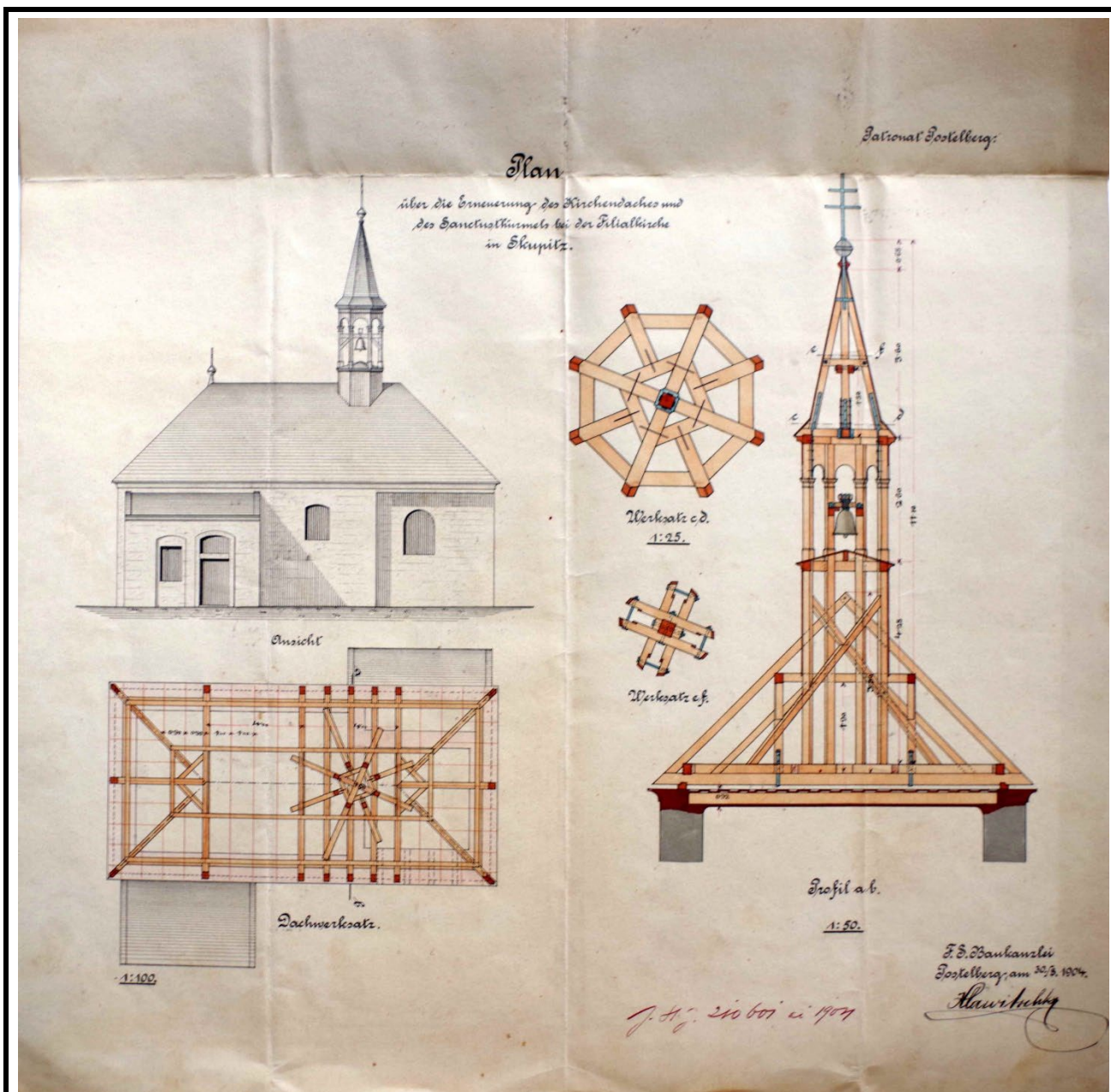
Situační plán kostela 1854 (SOA Litoměřice, SOKA Louny, fond Okresní úřad Postoloprty, karton 7, sign. 5/19).

Technický výkres k opravě kostelní empory 1889 (SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, bez signatury).

Technický výkres k opravě kostela 1904 (SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, bez signatury).

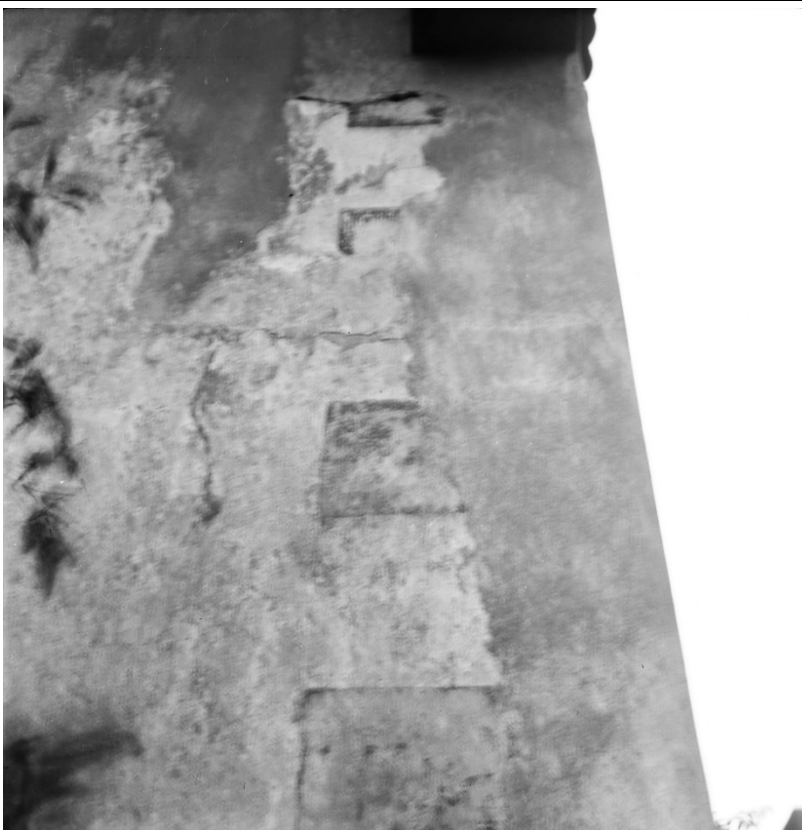
Fotografie kostela krátce před r. 1907 (Saazer Bezirksbote mit Adressbuch der Gerichtsbezirke Podersam, Jechnitz, Saaz, Postelberg, Duppau und Kaaden für das Jahr 1908, Saaz 1907).

Celkový pohled od severu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 8815.

Západní průčelí lodi. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 8817.

Detail omítkové vrstvy s iluzivním nárožním armováním. Foto: 1966, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 24328.

Celkový pohled na kostel od jihovýchodu. Foto: 1976, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 175453.

Celkový pohled na zvonici od jihovýchodu. Foto: 1976, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 175454.

Lod' s předsíní kostela v pohledu od jihozápadu. Foto: 1976, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 175455.

Celkový pohled od jihu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96230.

Východní průčelí presbytáře v pohledu od východu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96231.

Kostel v pohledu od jihozápadu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96232.

Západní průčelí lodi kostela v pohledu od západu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96233.

Severní průčelí kostela v pohledu od severovýchodu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96234.

Zvonice v pohledu od jihozápadu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96237.

Zvonice v pohledu od jihu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96238.

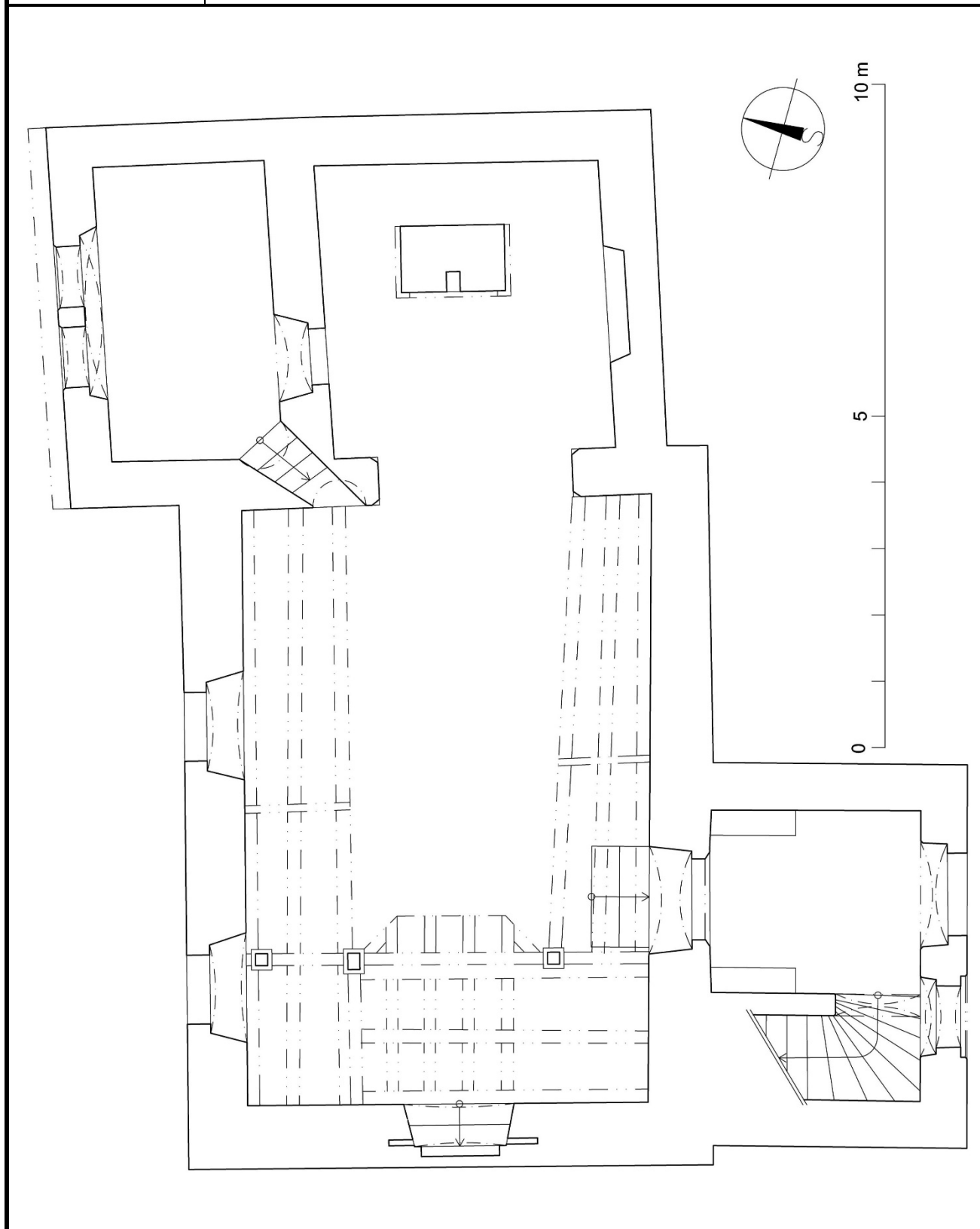

Zvonice v pohledu od východu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96240.

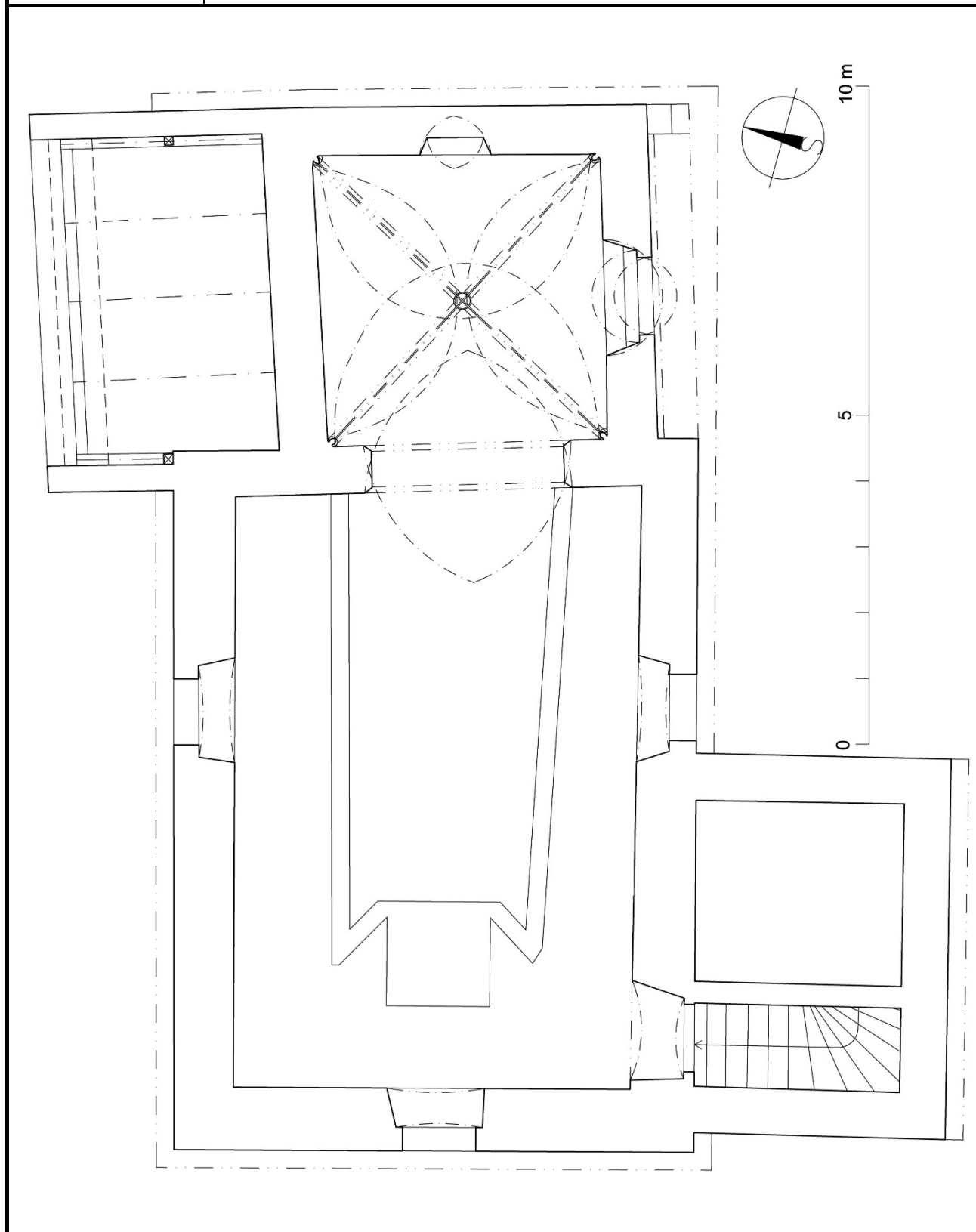
Zvonice v pohledu od jihu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 124229.

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož	Rok:	2009-2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice, vícenímková fotogrammetrie.		
Popis:	Půdorys na úrovni vstupu.		

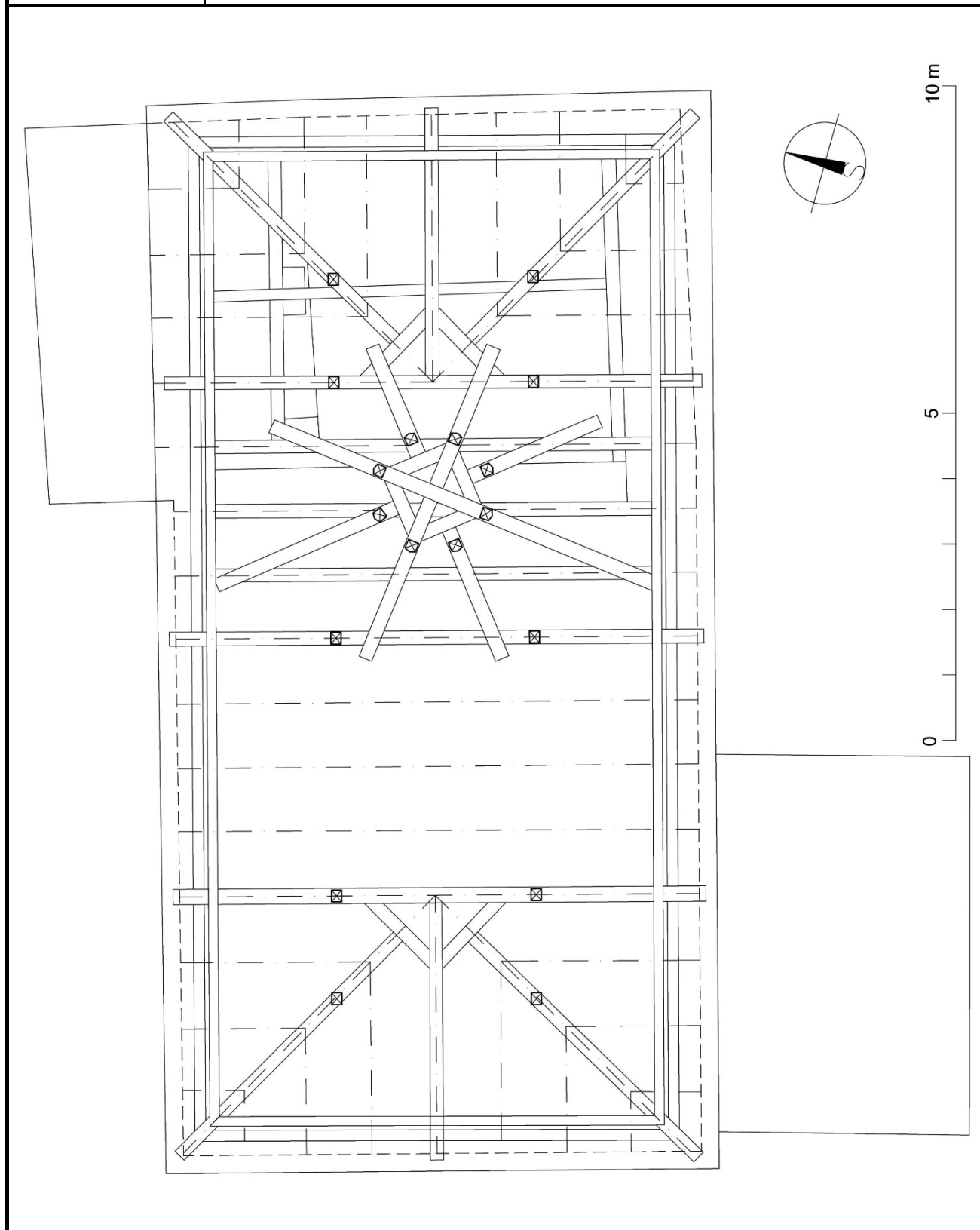

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož	Rok:	2009-2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice, vícenímková fotogrammetrie.		
Popis:	Půdorys na úrovni okenních otvorů.		

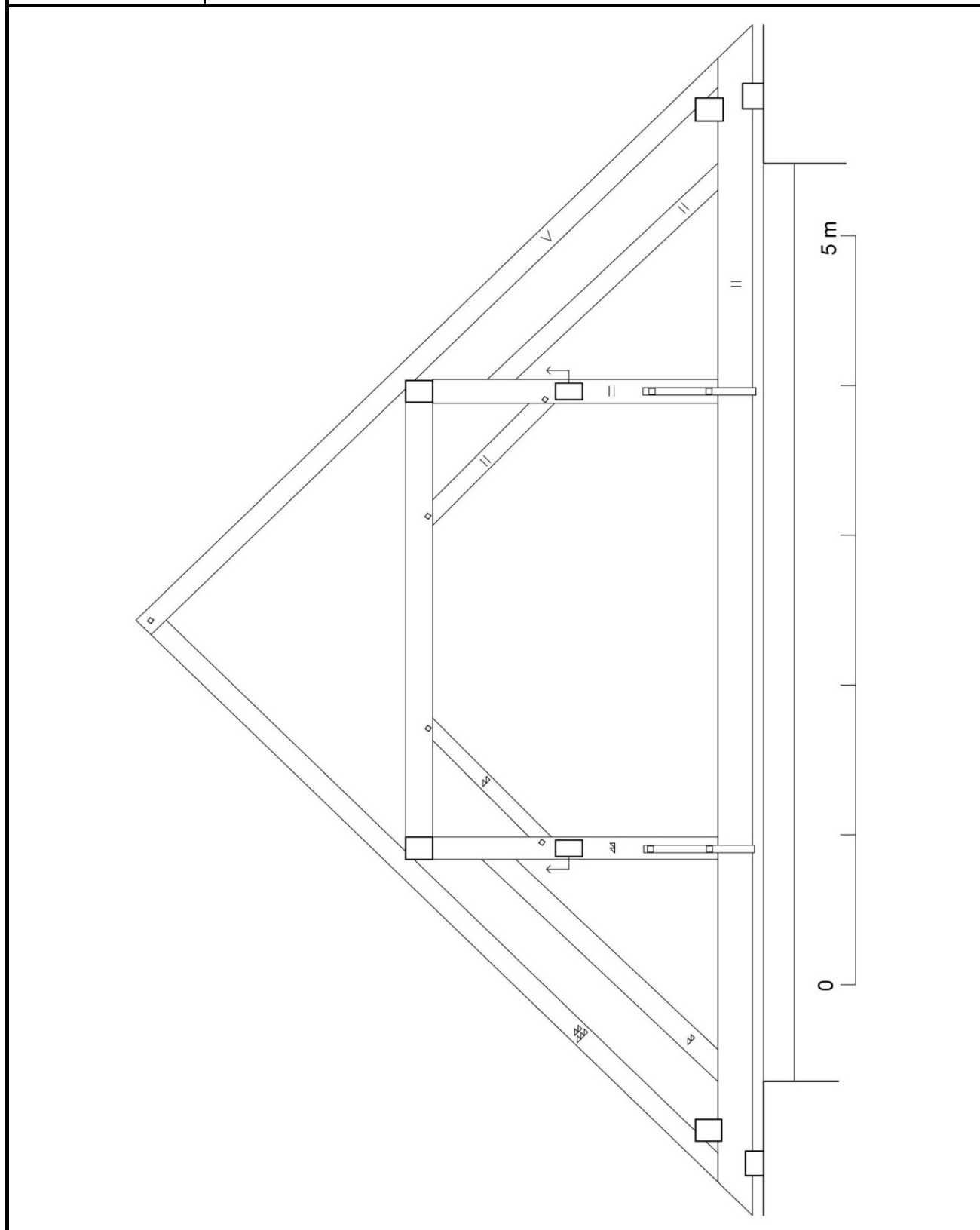

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, vícenímková fotogrammetrie.		
Popis:	Půdorys krovu.		

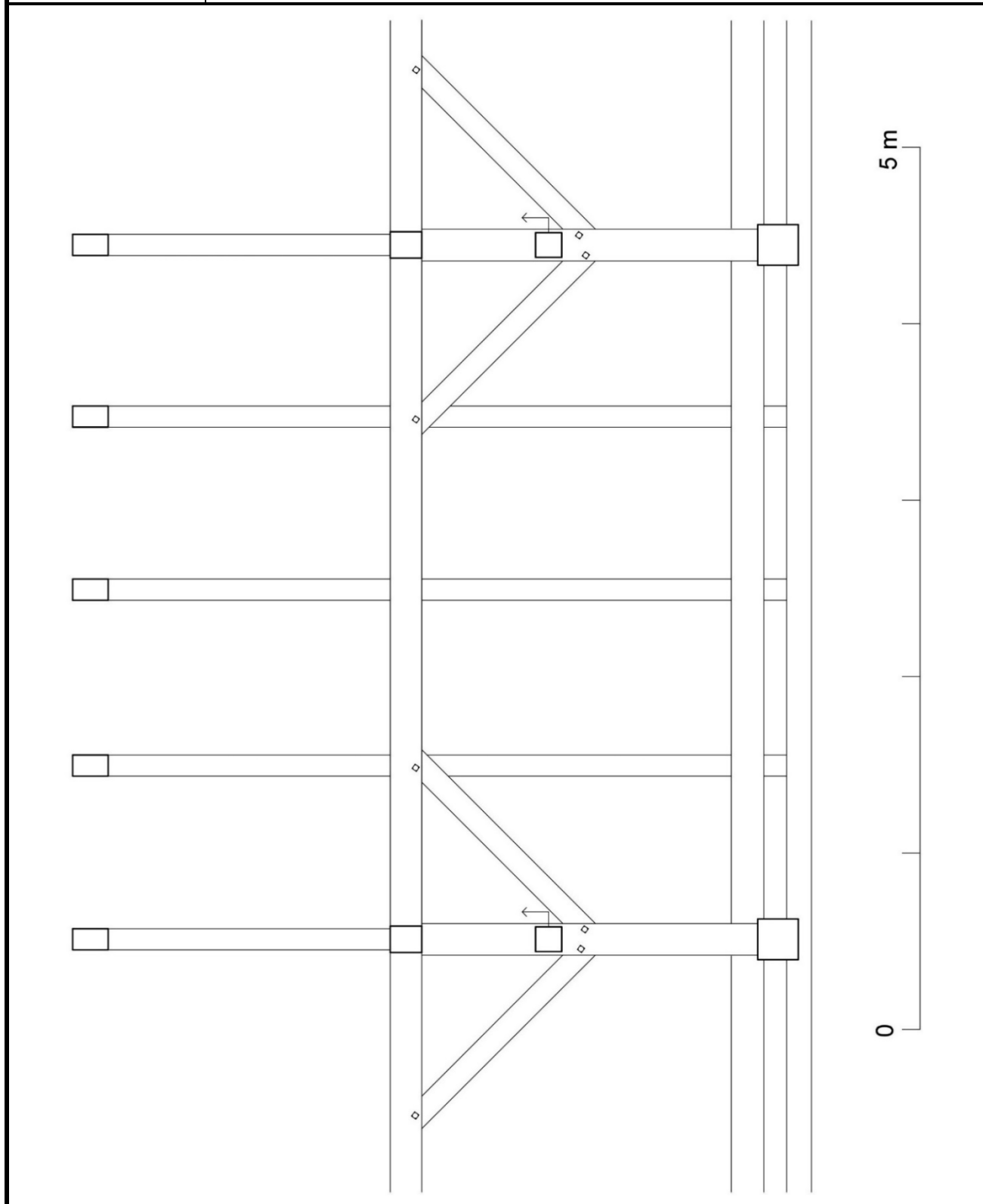

Autor zaměření:	Miroslav Nový	Rok:	2020
Kresba:	Miroslav Nový	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	2. plná příčná vazba krovu nad lodí od východu v pohledu od západu.		

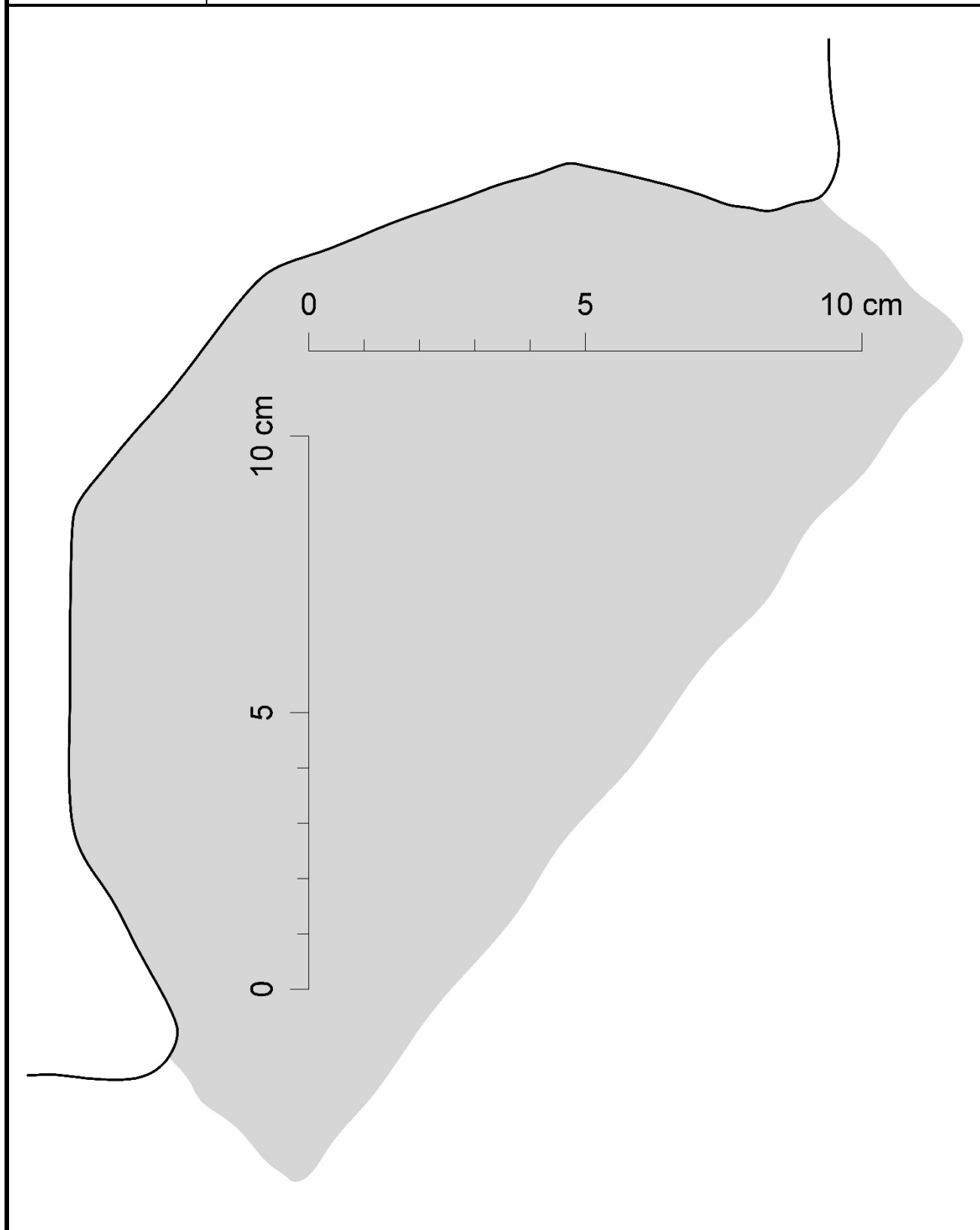

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Podélná vazba krovu nad lodí mezi 2. a 3. plnou příčnou vazbou od západu s pohledem k severu.		

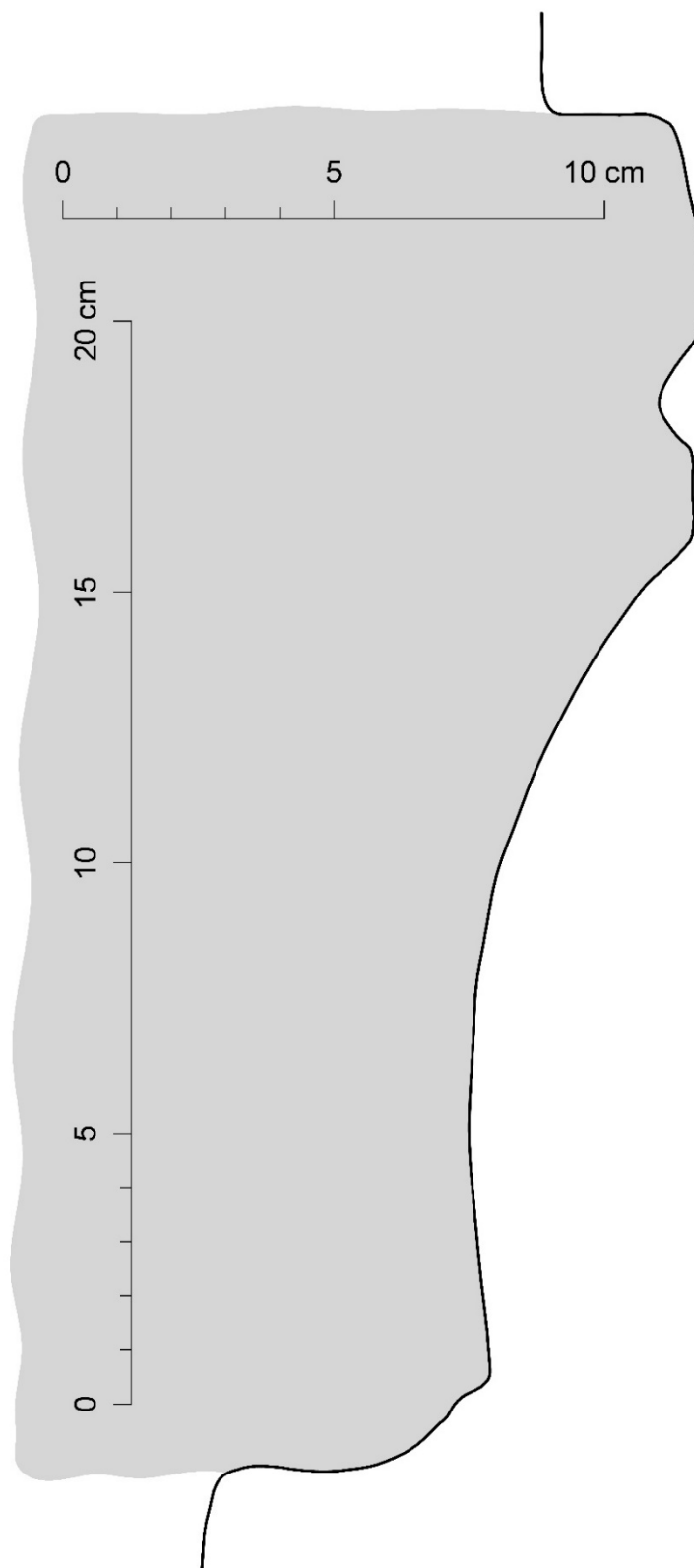

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícenímková fotogrammetrie.		
Popis:	Horizontální profil jihovýchodní konzole presbytáře.		

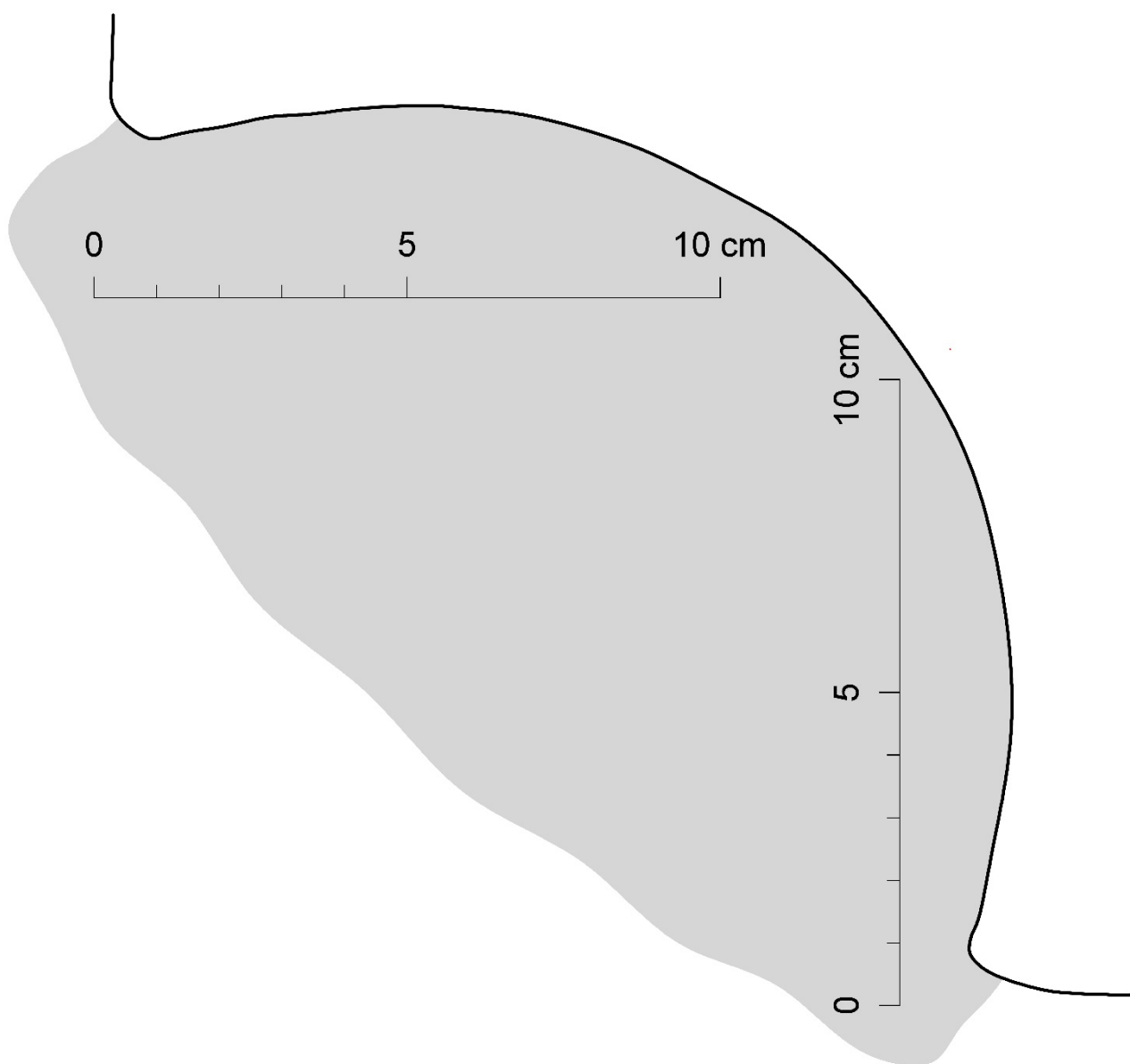

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Vertikální profil jihovýchodní konzole presbytáře.		

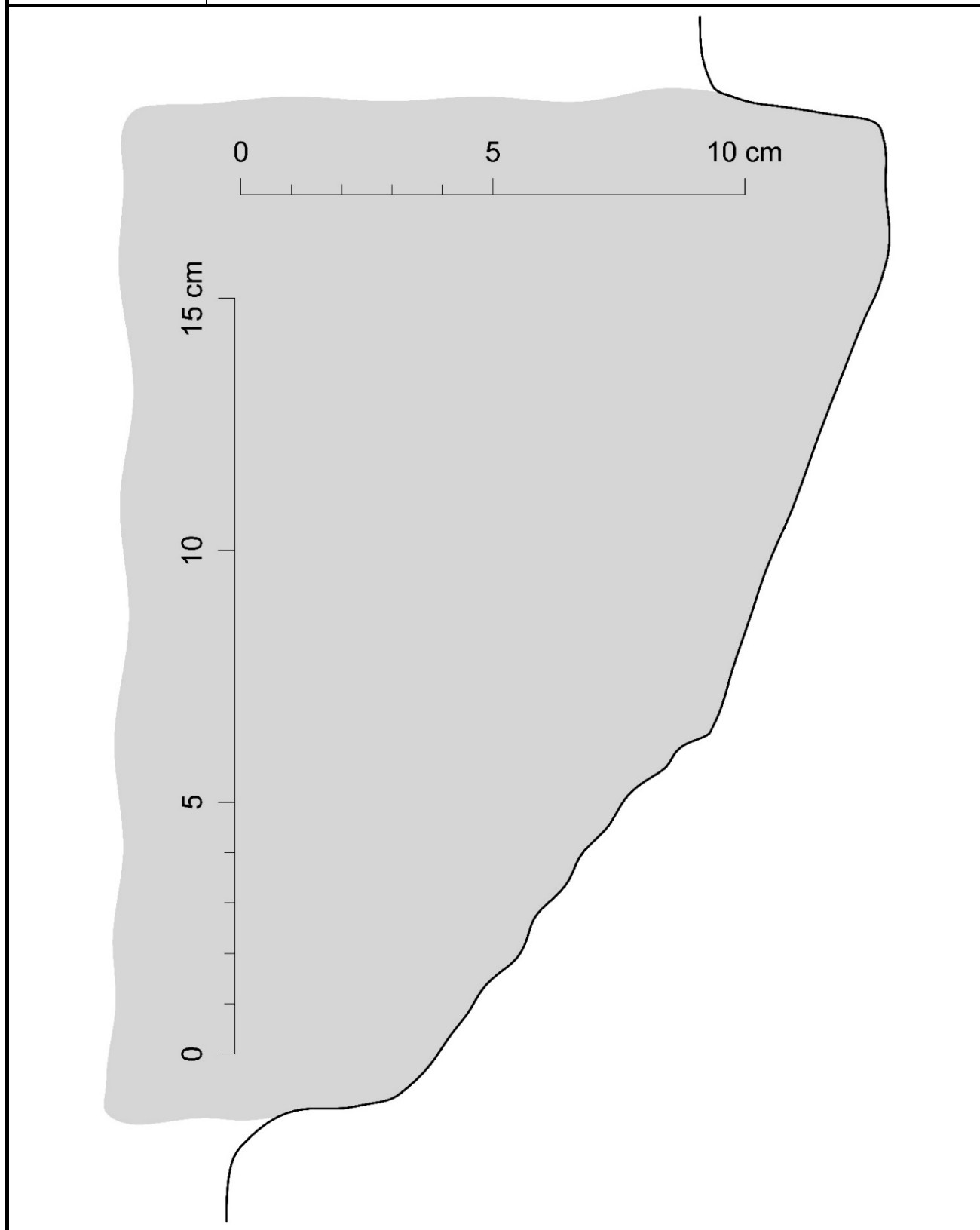

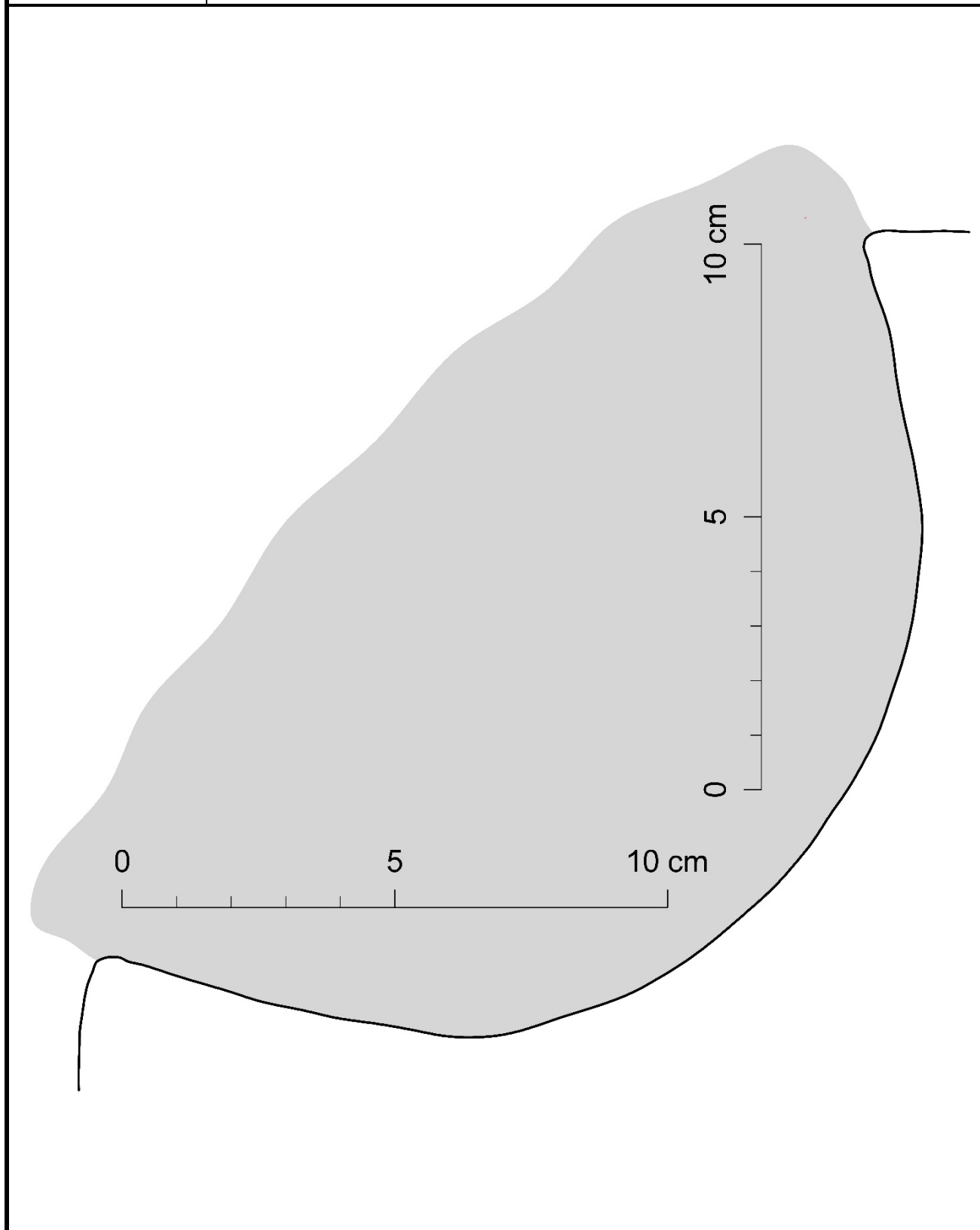
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Horizontální profil jihozápadní konzole presbytáře.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Vertikální profil jihozápadní konzole presbytáře.		

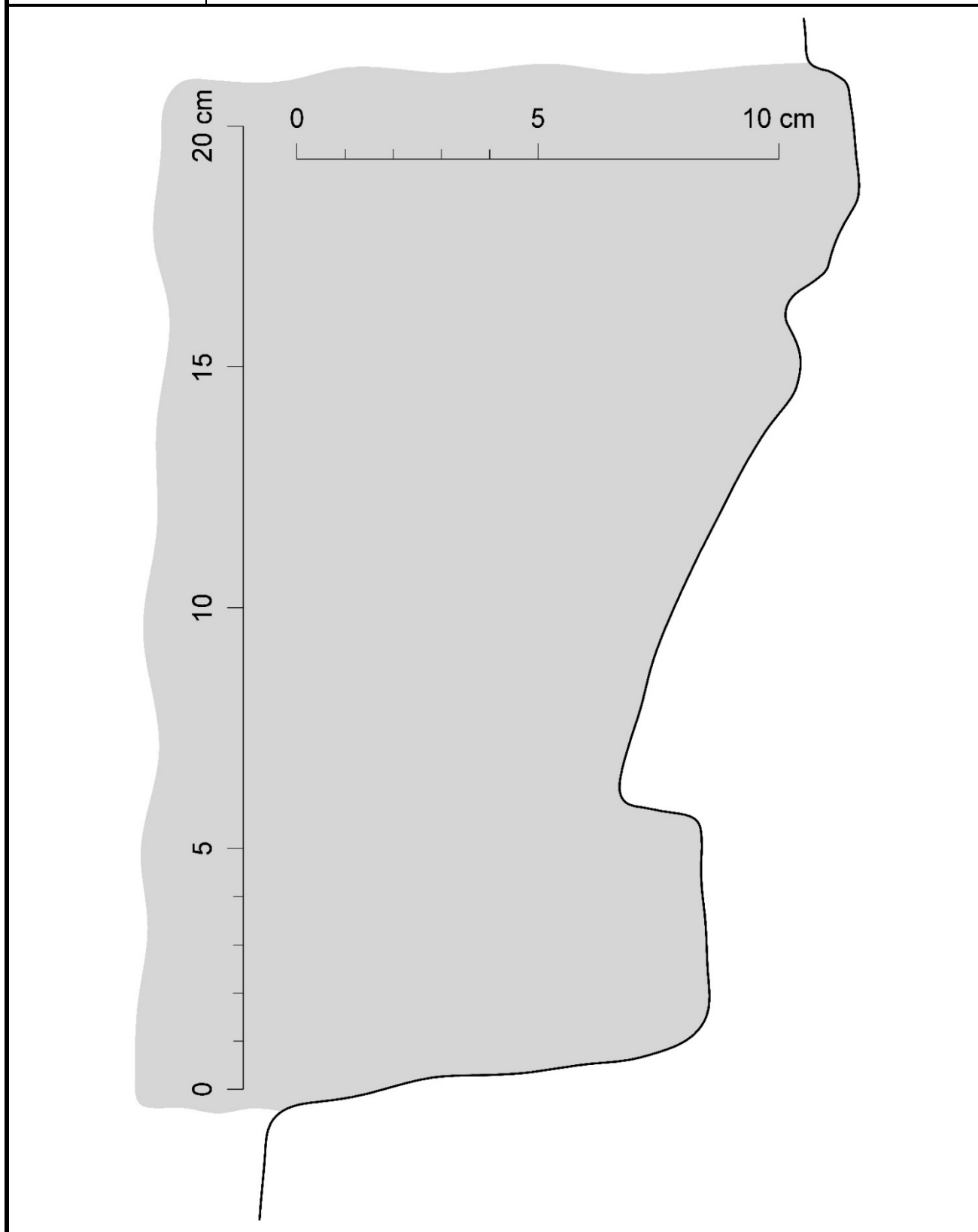

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Horizontální profil severozápadní konzole presbytáře.		

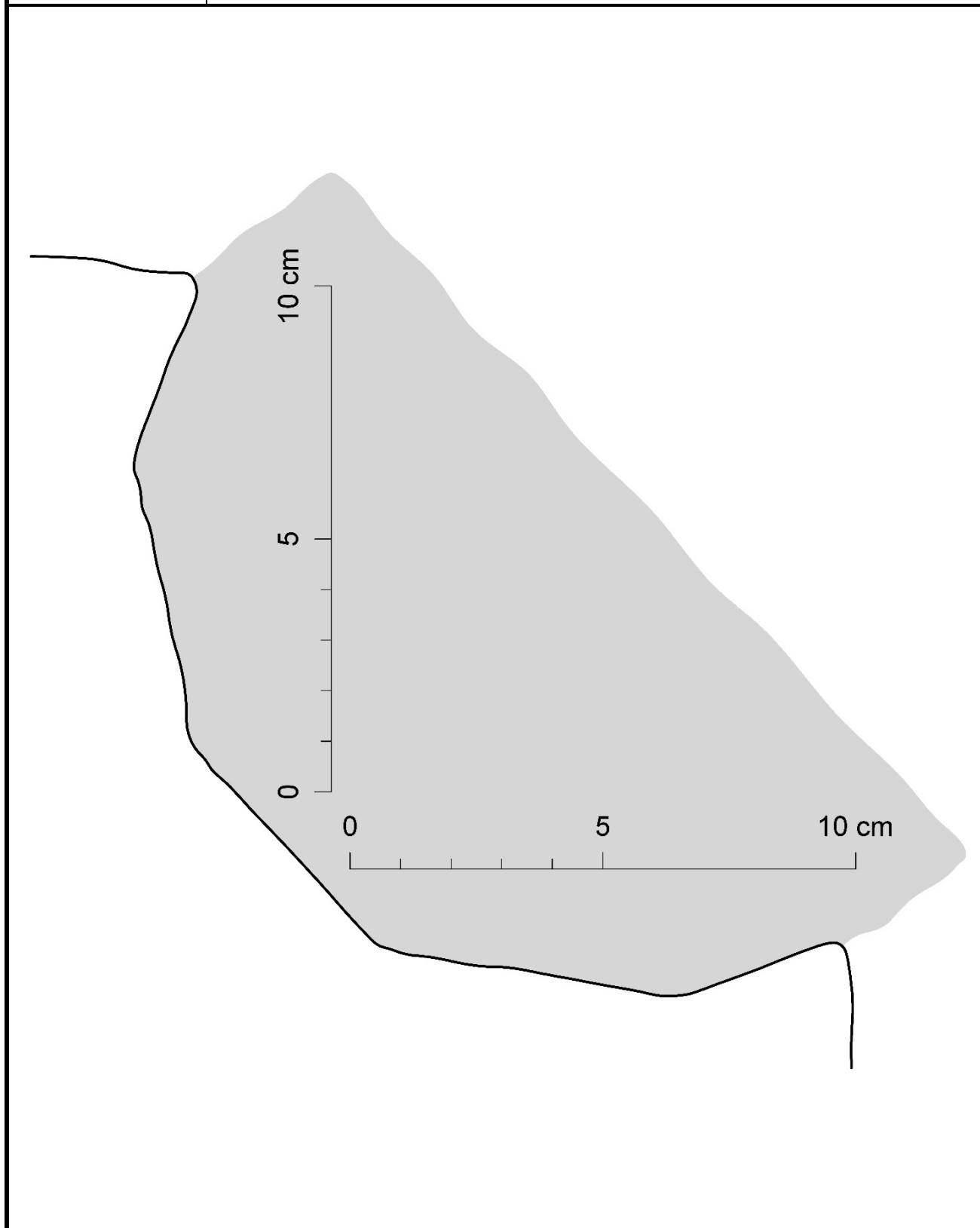

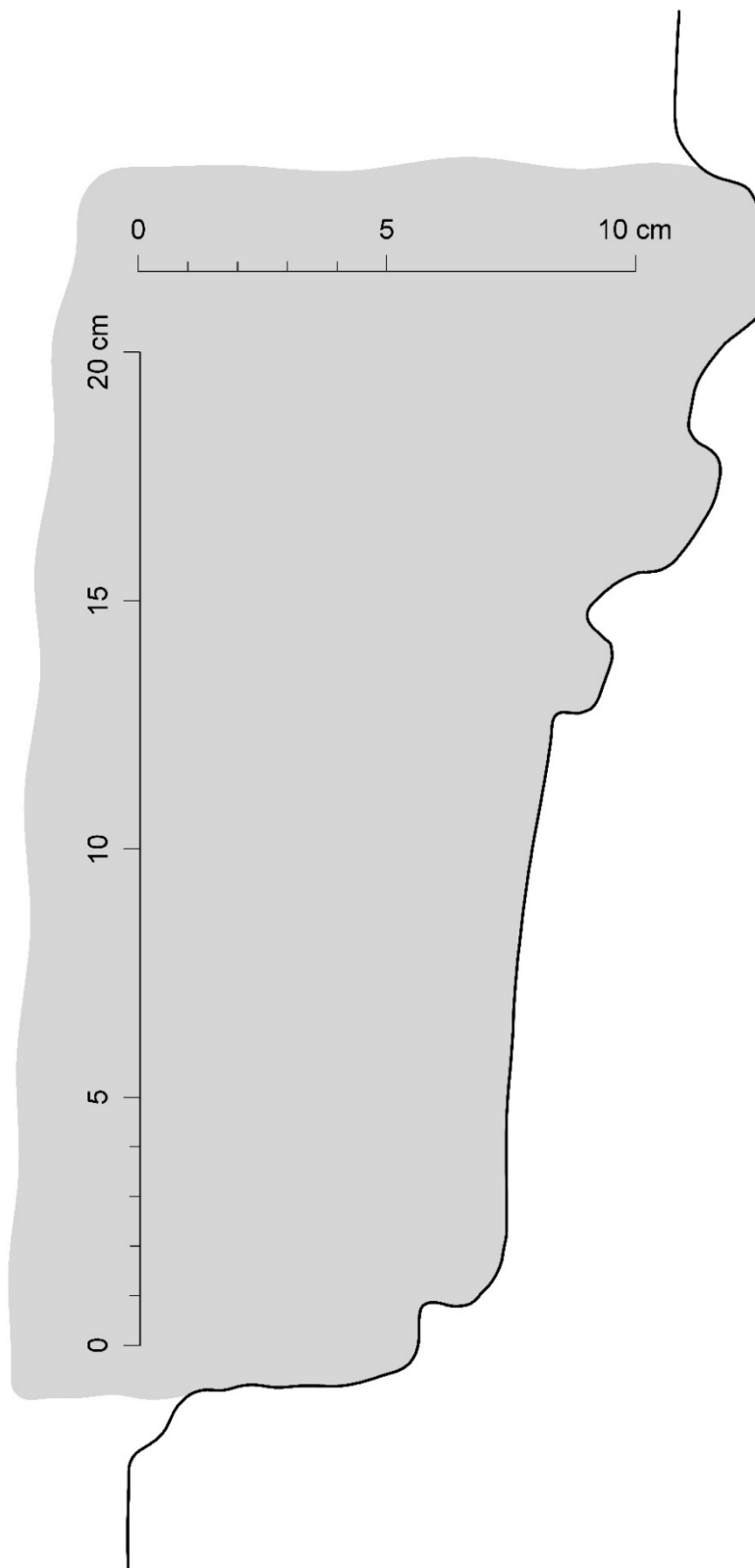
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Vertikální profil severozápadní konzole presbytáře.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Horizontální profil severovýchodní konzole presbytáře.		

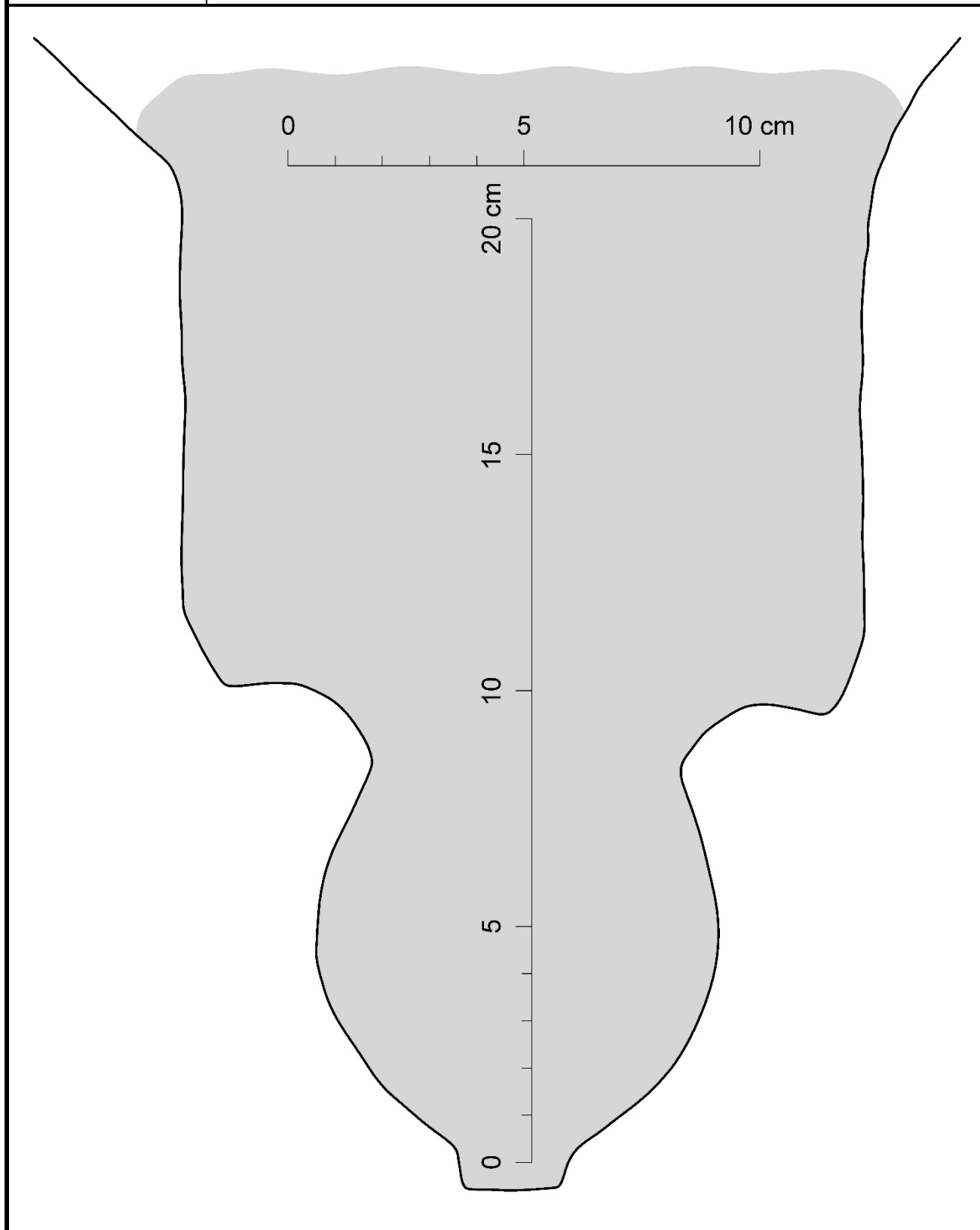

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícenímková fotogrammetrie.		
Popis:	Vertikální profil severovýchodní konzole presbytáře.		

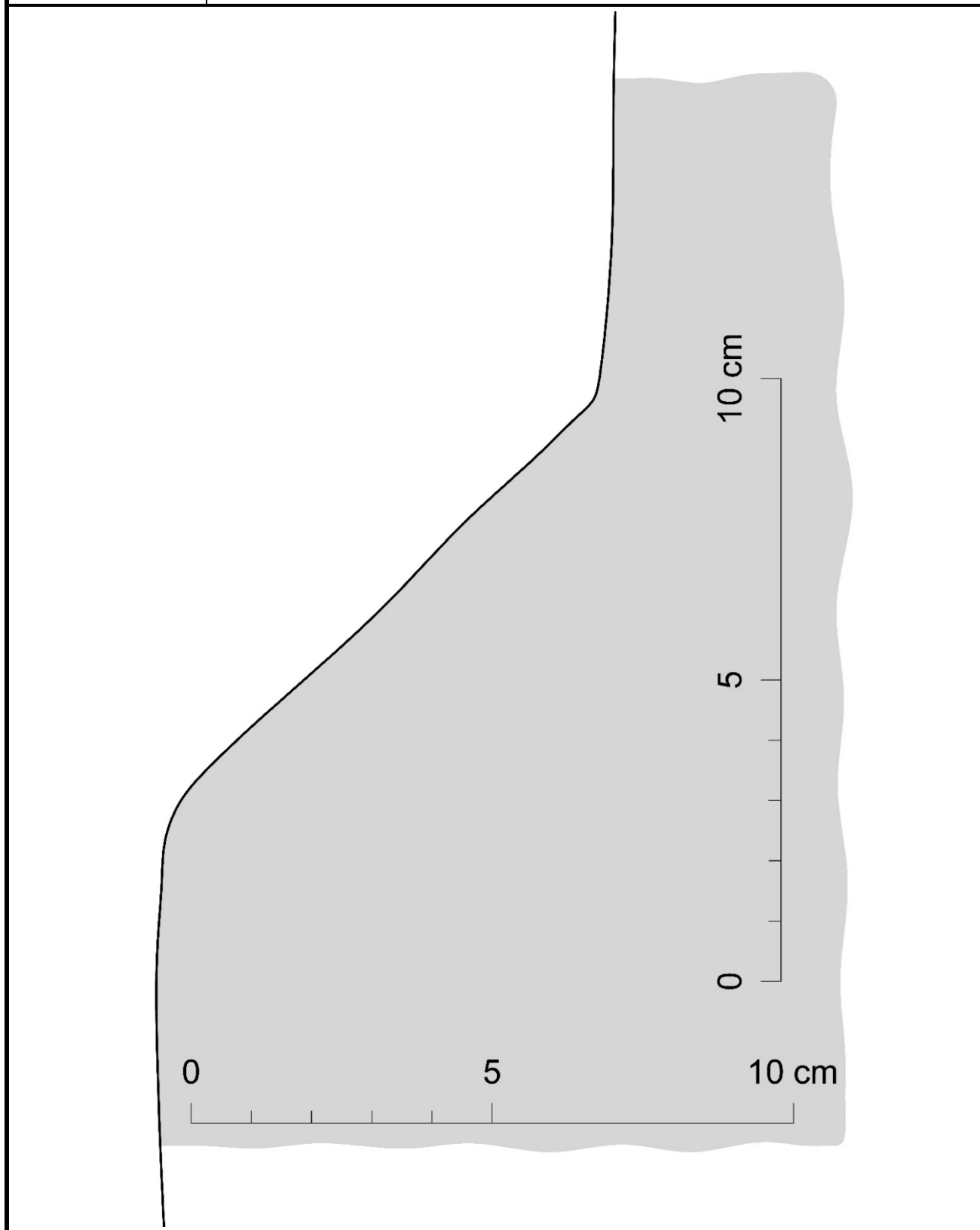

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2009
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil žebra klenby presbytáře.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Profil soklu menzy hlavního oltáře.		

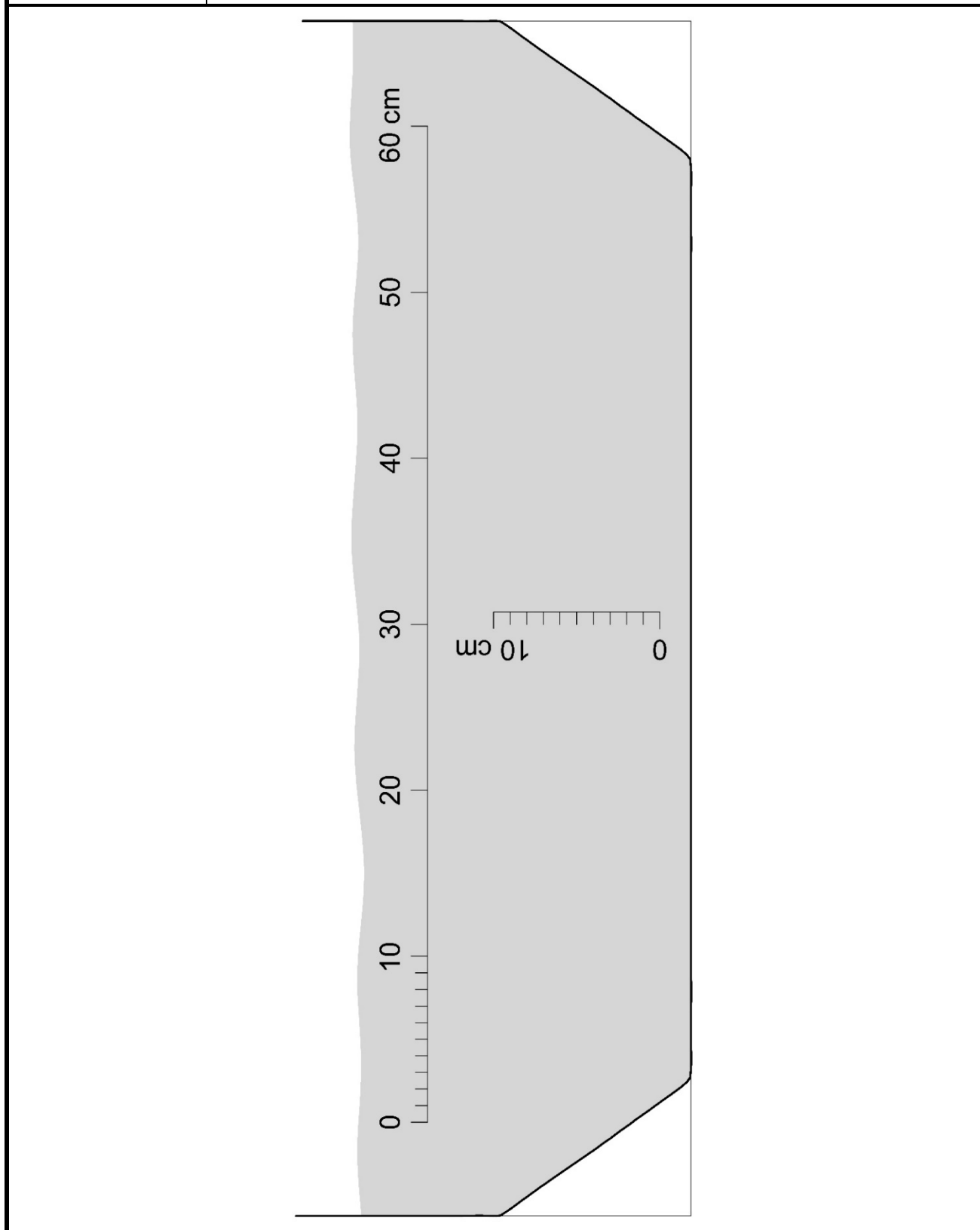

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Profil římsy menzy hlavního oltáře.		

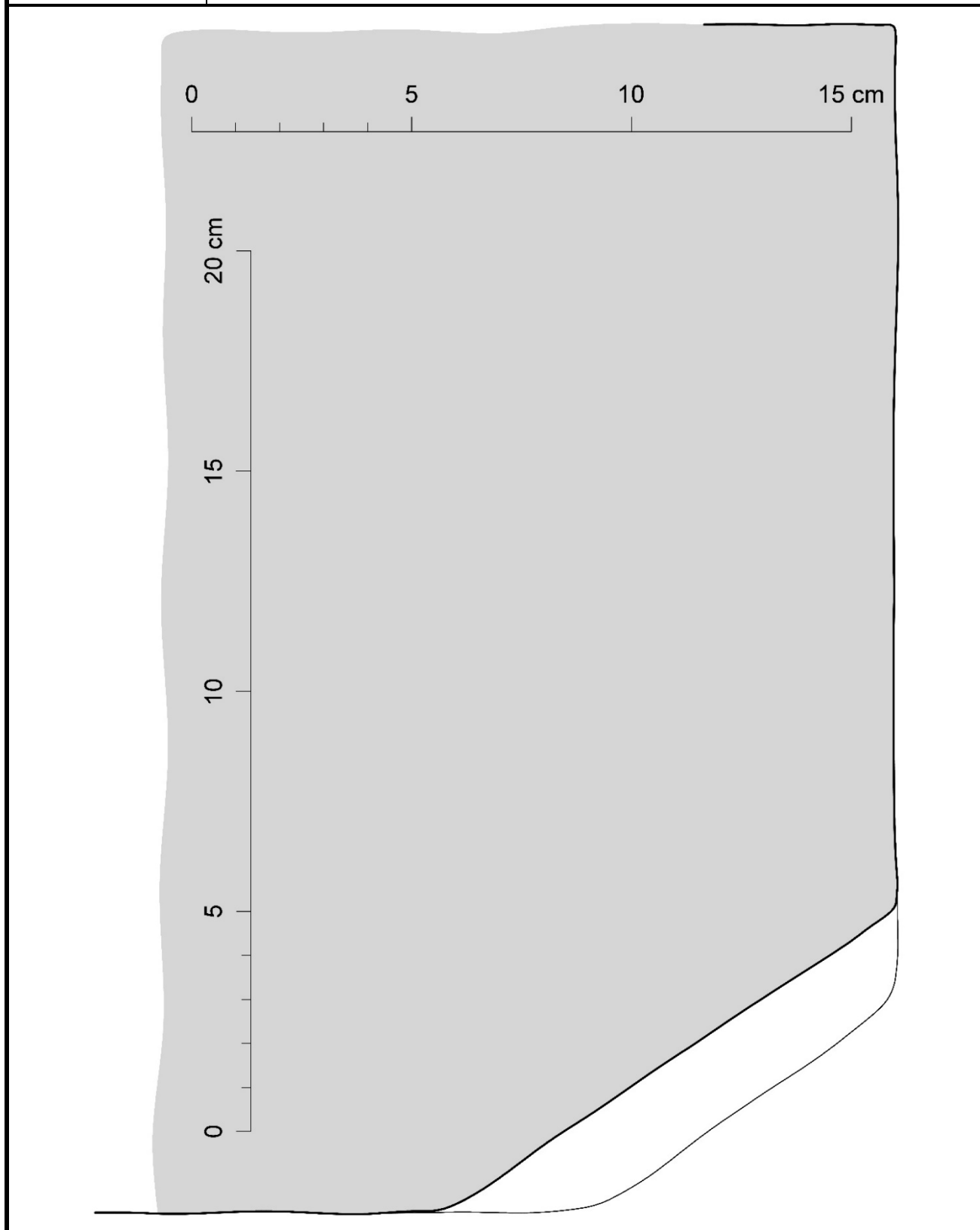

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Profil severní stojky vítězného oblouku.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2020
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Profil západní stojky jižního portálu lodi.		

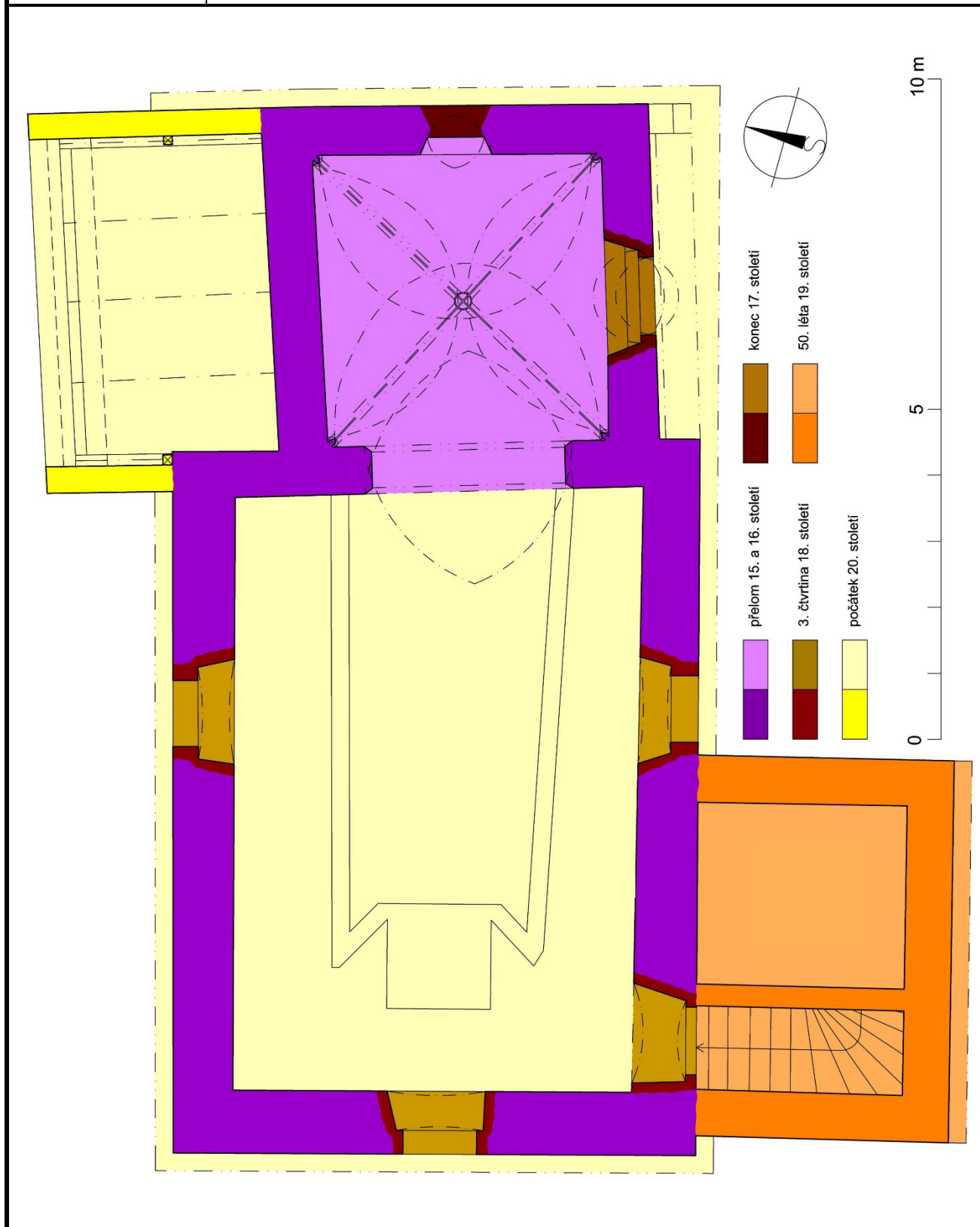

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož		Rok:	2009-19
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice, vícenímková fotogrammetrie.			
Popis:	Půdorys na úrovni vstupu.			

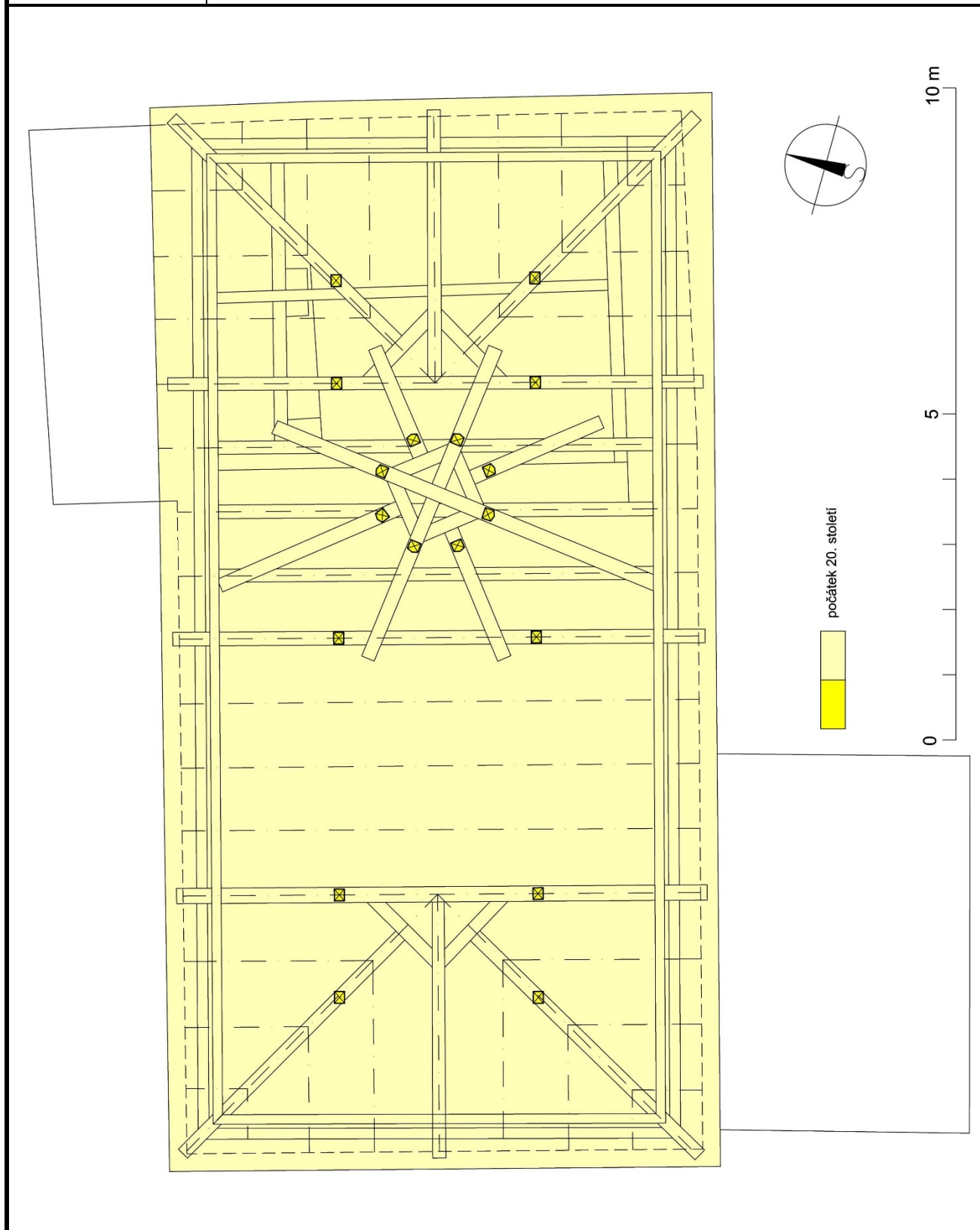

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož		Rok:	2009-19
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice, vícenímková fotogrammetrie.			
Popis:	Půdorys na úrovni okenních otvorů.			

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2009-19
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, vícenímková fotogrammetrie.		
Popis:	Půdorys na úrovni 2. patra věže.		

objednal	NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem	kraj / okres	Ústecký / Louny	nadmořská výška	
adresa	skopec.jaroslav@npu.cz	obec	Skupice	zeměpisná šířka	
telefon		ulice (orientační číslo)		zeměpisná délka	
e-mail		číslo popisné		zpracoval	Panáček M.
datum odběru	21. 9. 2018	objekt	kostel sv. Jana Křtitele	datoval	Kýncl T.

čís.	způsob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok. /běl	datum skácení
3	T		20x22		A	krov	1. plná příčná vazba od Z - vazný trám		Y3723	jedle	64	1901/02
4	T		15x18		A	krov	stojatá stolice na J straně - vaznice uprostřed		Y3724	smrk	67 88	1902/03
5	T		11x14		A	krov	7. příčná vazba od V - J krokev		Y3725	smrk	45 +1	1901/02
6	T		16x22		A	krov věžičky	prahový rošt věžičky - SZ trám		Y3726	smrk	73 +1	1901/02
7	T		18x19		A	krov věžičky	SVV štenýř		Y3727	jedle	28 45	1894/95
8	T		21x23		A	krov	3. vazný trám od V		Y3728	jedle	39; 8 +5-8	1898+
9	T		19x22		A	kruchta	J parapetní trám		Y3729	borovice	83	-
10	T		20x22		A	kruchta	prostřední vazný trám na J straně		Y3730	borovice	26	-
Y37skupice-kostelAB										jedle	81	1901
Y37skupice-kostelIPC										smrk	75	1902

je-ce05 x AB 4,22; 5,67; 69,1%; 81; 0,51

sm-ce05 x PC 10,3; 8,62; 71,3%; 75; 0,69

Archivní rešerše

Jan Mareš

Dějiny lokality

Místní jméno Skupice se v Čechách vyskytuje kromě Postoloprtska pouze na Chrudimsku. Poloha vsi v ploché krajině Poohří umožnila vznik pravidelné sídelní dispozice v podobě ulicovité návsi s parcelami takřka městského charakteru, podle tradičního podání kvůli přemístění ze zaplavovaného území údajně v 18. či počátkem 19. století. Podle dosti nejistého svědectví jistého starého muže ještě počátkem 19. století ves s osmnácti domy údajně stála u břehu Ohře, ale následně byla kvůli záplavám přemístěna.³⁹ Katastrofální záplavy jsou doloženy i v historických pramenech, např. v roce 1602 byla vesnice údajně zničena celá.⁴⁰

Středověký farní kostel sv. Jana Křtitele skutečně stojí mimo intravilán obce cca 800 metrů severovýchodním směrem na terénní vyvýšenině, která se zvedá o deset metrů nad ohbí řeky Ohře. Moderní mapy uvádějí v ohybu Ohře severozápadně od dnešního jádra obce pomístní jméno „Stará obec“, které ovšem ani indikační skica stabilního katastru, ani císařský otisk neznají.⁴¹ Areál údajně staré vsi by podle pomístního názvu ležel minimálně ve stejné vzdálenosti od kostela jako dnešní Skupice. Naproti těmto ne zcela spolehlivým dokladům prameny z doby před prvním vojenským mapováním, které rovněž zachycuje vesnici i kostel již v současné poloze, nesvědčí o majetkové diskontinuitě a případné nové lokaci celé vsi; urbáře vzniklé mezi roky 1641–1719, soupisy poddaných z let 1675–1807 ani pozemkové knihy z rozmezí 1601–1919 nedokládají žádný zásadní sídelní přerov, a to ani pod vlivem v blízkém regionu velmi ničivých účinků třicetileté války.⁴² Jestliže tedy sice nepřesné, ale se znalostí místních podmínek vyhotovené první vojenské mapování z druhé poloviny 18. století, a přesně zaměřený stabilní katastr z první poloviny 19. století situují ves do její současné polohy, je zřejmé, že tradiční „očité“ podání se mýlí a k přenesení - pokud vůbec - by muselo dojít podstatně dříve. To ovšem nedokládají ani prameny hospodářsko-evidenčního charakteru od poloviny 17. století.

Do písemně zachycené historie vstupují Skupice v roce 1358, kdy zdejší farář ve spolupráci s postoloprtským opatem kvitují lounské měšťany z rodiny Vandů ze splacení dluhu, viz níže v kapitole o dějinách kostela. Ves je v té době součástí rozlehlé majetkové domény postoloprtského benediktinského kláštera, který se v regionu stabilizoval v průběhu 13. století coby významná ekonomická jednotka, a jeho imunizovaná majetková enkláva mezi královskými městy Žatcem a Louny byla oběma městům dlouhodobým trnem v oku. Skupice tak na rozdíl od vsí světských vrchností nebyly ve sledovatelném období středověku rozděleny mezi více majitelů, ani nebyly vystaveny tlaku

³⁹ J. VESELÝ, *Geschichte der Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, Praha 1893, s. 30.

⁴⁰ B. Roedl (ed.). Louny, Praha 2005, s. 133.

⁴¹ J. PEŠTA, *Encyklopedie českých vesnic IV*, Ústecký kraj, Praha 2009, s. 209 an; srovnej <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>.

⁴² <https://digi.ceskearchivy.cz/Pozemkove-knihy>.

panského sídla a hospodářského dvora. Jak dokládá poměrně častý výskyt jmen spojených s lokalitou Skupice v předhusitských soudních knihách města Loun, spádovou obcí z hlediska ekonomického byly pro místní spíše hospodářsky zdatnější Louny než nevýrazné centrum klášterních držav v Postoloprtech. Spory o užívání půdy a říčního toku vyústily v roce 1420 ve zničení kláštera vojsky obou měst, následované zábořem klášterních držav. Skupice připadly Lounům společně s dalším jedenácti lokalitami severozápadně od města a spolu s dalšími *potem bojovným* získanými statky umožnily městu Louny zaujmout pozici radikálního regionálního hegemona. Během husitských válek chybí doklady o poničení vsi, ačkoli zejména krvavá křížová výprava proti Žatci v říjnu roku 1421 pro řadu okolních lokalit znamenala tvrdý zásah.⁴³

Rozsáhlá majetková doména zničeného kláštera nelákala pouze radikální města, ale také příslušníky katolické šlechty. Zikmund Lucemburský po svém nástupu na trůn v roce 1436 zapsal Skupice Benešovi zvanému Svině z Kolovrat za 500 kop českých grošů, a to spolu s další bývalou klášterní vsí Břvany.⁴⁴ Zpráva o tomto aktu je dochována také nepřímo v písemnostech sněmovní revizní komise z počátku 50. let 15. století, o existenci zdejší fary a kostela bohužel mlčí. Své nároky na Skupice ovšem nehodlali opustit ani sebevědomí Lounští, kteří také díky svému reálnému mocenskému postavení v regionu zůstali držiteli vsi až do revize v roce 1453–54. Zpráva o jednání Loun s Benešem někdy v letech 1436–37 bohužel neuvádí podrobnosti, zbohatlé město v té době vedlo řadu sporů o dříve církevní majetek (Žirotínové, Louda z Chlumčan, Beneš Svině z Divic). Ve skutečnosti ale vrchností zůstalo město, jehož pozice nebyla výrazněji otřesena ani katastrofální porážkou v bitvě u Želenic roku 1438.⁴⁵ Skupice v polovině 15. století obývalo 27 poddaných, platili městu ročně 41 kop grošů a poskytovali 52 dní roboty o žních.⁴⁶ Konfiskace naloupeného majetku zemským správcem Louny v roce 1454 ekonomicky citelně zasáhla, ale proti schopnému Jiřímu z Poděbrad nedokázaly své nároky obhájit. Skupice poté zůstaly několik let v majetku královské komory a roku 1459 posloužily tehdy již králi Jiřímu z Poděbrad v rámci rozsáhlé majetkové transakce k vyrovnání se Zbyňkem Zajícem z Házmburka. Do majetku tohoto katolického magnáta se dostaly (vedle hradu Oseka, města Duchcova a dalších) společně se vsí Břvany jako výslovně zmíněný bývalý majetek postoloprtského kláštera, ale nestaly se součástí uceleného panství, neboť hlavní mocenské centrum Házmburků tehdy leželo severovýchodním směrem v okolí Budyně.⁴⁷ V roce 1465 Jiří z Poděbrad svým třem synům zapsal postoloprtské zboží za 12000 kop grošů českých, ovšem držba se začala postupně drobit a docházelo k zástavám jednotlivých částí. V

⁴³ P. HOLODŇÁK – I. EBELOVÁ (ed.), *Žatec*, Praha 2004, s. 142–143.

⁴⁴ A. SEDLÁČEK, *Zbytky register*, č. 1340, s. 185.

⁴⁵ AČ I, s. 495.

⁴⁶ J. VANIŠ, *Knih počtů*, s. 48.

⁴⁷ A. Haas (ed.), *Archiv Koruny české* 6, č. 92, s. 67.

roce 1469 Jiří z Poděbrad samotné Skupice zapsal Janovi z Chotkova jako odměnu za vykonané služby v ceně 400 zlatých uherských, o dva roky později pak nový král Vladislav Jagellonský zástavní sumu zvýšil na 500 zlatých.⁴⁸ Právě tento zápis pak sloužil jako cenný papír ještě počátkem 17. století, viz dále, ale neznámo kdy poté se Skupice opět vrátily do postoloprtského celku. V roce 1480 se větší část původně postoloprtského majetku dostala do rukou bratří Beneše a Ludvíka z Weitmile a byla připojena k panství mosteckého hradu, roku 1502 poté Weitmilové získali od krále další *životy* čili prodloužení platnosti zástavy i pro další generaci svého rodu. Benešovým povýšením do panského stavu v roce 1475 a následnou úspěšnou službou jagellonským králům se novopečený panský rod Weitmilů již počátkem 16. století zařadil k bohatším panským rodům⁴⁹

V rukách utrakvistických Weitmilů zůstaly Skupice po celé 16. století. Vladislav Jagellonský listinou z roku 1514 dal bratrům Janovi a Šebestiánovi z Weitmile zvláštní privilegium ohledně držby statků bývalého postoloprtského kláštera, které byly stále chápány jako církevní majetek pouze dočasně zastavený světské vrchnosti v sumě 6000 kop grošů. Podle této úpravy mohly být do budoucna vyplaceny pouze oprávněnou osobou duchovního stavu, což vzhledem k fyzickému zániku postoloprtského kláštera v roce 1420 a následnému vymření mnišské komunity znamenalo de facto definitivní znemožnění takovéto transakce. Právní podstata držby se tím sice nezměnila, ale jistota držby byla od té chvíle prakticky stoprocentní.⁵⁰ V roce 1547 pak Ferdinand I. potvrdil Vladislavovu zástavní listinu z roku 1471 Šebestiánovi z Weitmile za odměnu za služby ve válce se saským kurfiřtem. Obě výše zmíněná privilegia v roce 1600 postoupila paní Veronika Šternberská rozená z Weitmile svému manželu Štěpánovi Jiřímu ze Šternberka, takže některé postoloprtské vesnice měly stále charakter církevního zboží; část ovšem již v roce 1535 Ferdinand I. potvrdil Šebestiánovi z Weitmile jako dědičnou, tj. svobodnou držbu (Vyškov, Lenešice, Břvany, Vroutek a Podbořany).⁵¹ K dočasné změně majitele došlo roku 1546, kdy Šebestián z Weitmile prodal své zápisné vsi Skupice a Brloh za 2000 kop grošů pražských Jiříkovi Osovskému z Adlaru, přičemž součástí držby Skupic byl také *plat z farářství a kostelní podací*.⁵² V té době podle odhadu stavovských majetků (1557) patřili Weitmilové s jměním ve výši cca 33000 kop grošů mezi nejbohatší panské rody v Žateckém kraji, hned za pány z Plavna a z Lobkovic.⁵³ Šebestián zemřel před rokem 1559, při jeho smrti byly již Skupice opět součástí bývalého klášterního panství v majetku Weitmilů. Podle dědické dohody mezi Šebestiánovým synem Janem a sirotky po Křížovi z Weitmile Benešem a Vavřincem z Weitmile z roku 1559

⁴⁸ NA, Guberniální listiny (993) 1261-1937, č. 3343

⁴⁹ J. VESELÝ, *Geschichte der Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, Praha 1893, s. 17–18; CIM III, s. 1074-1079.

⁵⁰ NA, Guberniální listiny, č. 3337.

⁵¹ NA, Guberniální listiny, č. 3338, 3339.

⁵² NA, fond Desky zemské větš, inv. č. 46, f. C 11–12.

⁵³ O. PLACHT, *Odhad majetku stavů království českého z r. 1557*, Praha 1949, s. 92.

	<p>zahrnovalo postoloprtské panství včetně Skupic dvacet celých vsí, městečko Postoloprty a podíly v dalších dvou vesnicích. Vsi Skupice s Levonicemi ovšem silně zadlužení Weitmilové dále postoupili do zástavy paní Kateřině Hazukové za 3000 míšeňských kop.⁵⁴</p> <p>Po smrti posledního mužského potomka panské větve rodu Šebestiána Vavřince v roce 1600 jeho sestra a jediná dědička Veronika z Weitmile, provdaná za Štěpána Jiřího ze Šternberka, Postoloprty s příslušenstvím manželovi prodala kvůli nezvládnutelným dluhům za 42000 kop míš. grošů. Císař Rudolf II. krátce poté definitivně prohlásil celé postoloprtské panství za alodní, přičemž je zajímavý údaj o jednoznačné utrakvistické orientaci jeho obyvatel.⁵⁵ Během stavovského povstání se Štěpán Jiří ze Šternberka oportunisticky držel stranou a po jeho porážce přestoupil na katolickou víru, takže zachránil své rozsáhlé majetky před konfiskací.⁵⁶</p> <p>Jeho syn Jan Rudolf postoloprtské panství v roce 1637 prodal Václavu Michnovi z Vacínova za 230 000 kop míš. grošů, ovšem dlouhodobé zadlužení vedlo roku 1669 k prodeji panství včetně Skupic Jiřímu Ludvíkovi hraběti ze Sinzendorfu. Skupice přitom nebyly ničivými událostmi třicetileté války zasaženy tak silně jako většina panství, z 18 statků byly v roce 1653 jen tři pusté.⁵⁷ Finanční machinace tohoto prezidenta české komory a místodržícího ovšem vedly krátce před jeho smrtí v roce 1681 k obrovské pokutě ve výši jednoho a půl milionu zlatých, čili k likvidačnímu zásahu. Sinzendorfova smrt kolaps dočasně odvrátila a jeho dva nezletilí synové se v roce 1690 pod poručnictvím Karla Ludvíka hraběte ze Sinzendorfu ujali správy rodových statků. Po smrti staršího Kristiána Ludvíka jeho mladší bratr Filip Ludvík v roce 1692 prodal rozsáhlé panství včetně Skupic Ferdinandu hraběti ze Schwarzenbergu za 600 000 zlatých, z čehož půl milionu padlo rovnou na splacení starších sinzendorfských závazků.⁵⁸ Postoloprtské dominium bylo v roce 1703 knížetem Ferdinandem ze Schwarzenbergu povýšeno na rodový fideikomis. V majetku tohoto rodu pak Skupice coby součást postoloprtského panství, které se časem rozrostlo a spolu s ostatními severočeskými državami tvořilo ekonomický základ společenského postavení krumlovské větve, zůstaly až do konce patrimoniální správy v polovině 19. století.⁵⁹</p>
Dějiny kostela	<p>V záznamu z nejstarší dochované lounské knihy soudní k roku 1358 je zmíněno splacení dluhu dvou členů bohaté měšťanské rodiny Wandů vůči nejmenovanému skupickému faráři, a to ve spojení s dalším dluhem Wandů (pravděpodobně postoloprtskému) opatu Michalovi, v celkové výši 4 kop</p>

⁵⁴ NA, fond Desky zemské větš, inv. č. 54 Kvatern trhový památný žlutý od léta 1559 až do 1561, f. B 12–16.

⁵⁵ J. VESELY, *Geschichte*, s. 23–24; NA, fond Desky zemské větš, inv. č. 129, f. O 6–8; inv. č. 174, f. J 12–13.

⁵⁶ T. V. Bílek, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, Praha 1883, s. 633–634.

⁵⁷ M. LIŠKOVÁ, Berní rula 33, Kraj žatecký, Praha 1954, s. 358–359.

⁵⁸ J. VESELY, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, Praha 1893, s. 29–30.

⁵⁹ J. VESELY, *Geschichte*, s. 81 an. Rozsah schwarzenberské domény k roku 1848 viz F. PALACKÝ, *Popis království českého*, Praha 1848.

grošů.⁶⁰ V roce 1360 rovněž nejmenovaný skupický plebán před lounským soudem po čtvrté přednesl stížnost na jakéhosi Šimka, a tím blíže neznámý spor uzavřel.⁶¹ Obě tyto zmínky dokládají existenci podstatně staršího kostela, který podle svého zasvěcení sv. Janu Křtiteli může souviset přímo s aktivitou postoloprtského kláštera, neboť v benediktinském prostředí českého středověku bylo toto zasvěcení velmi populární (Ostrov, Teplice, Sv. Jan pod Skalou). Jan Křtitel coby patron byl populární již od první poloviny 12. století a jeho obliba se držela vysoko až do konce století třináctého.⁶² Skupická fara patřila ve 14. století v rámci žateckého děkanátu podle výše půlročního papežského desátku 15 grošů mezi dobře zajištěná beneficia, pro srovnání nedaleké Hradiště platilo 12 gr., Lipno 9 gr., naopak bohaté Opočno 36 grošů, což byla ale ve zdejší oblasti spíše výjimka.⁶³

Ve sledovatelné době, tedy od druhé poloviny 14. století, byl patronem skupického kostela postoloprtský klášter, a to až do svého zániku za husitských bouří v roce 1420. První jménem známým farář Jan v roce 1386 směnil Skupice s farářem Václavem za Senomaty, podle očekávání se souhlasem opata Jana a konventu, exekutorem byl farář z nedalekého Lipna.⁶⁴ Krátce poté v roce 1389 kněz Václav směnil faru za Hředle, tamní plebán jménem Mikuláš nastoupil do Skupic se souhlasem opata Buška a konventu, exekutorem byl opět lipenský duchovní.⁶⁵ Poté se posloupnost zdejší duchovní správy ztrácí, před rokem 1413 byl zdejším duchovním správcem kněz Egidius čili Jiljí, který téhož roku odešel do Žaboklik a směnou sem přišel farář Václav.⁶⁶ Jméno Egidius je ve spojení se Skupicemi doloženo již k roku 1407, kdy byl jeho nositel spolu s opatem Janem svědkem donace jeptišce u sv. Anny v Praze.⁶⁷ Pravděpodobně týž kněz byl exekutorem směny far Hradiště-Zlovědice roku 1414, zda byl totožný se skupickým farářem Václavem označeným v roce 1427 titulem magistra při směně s Janem z Březnice, nelze na základě dochovaného materiálu rozhodnout. Vzhledem ke zničení kláštera a faktickému záboru celé oblasti vojenskou mocí města Loun byla tato směna stejně pouze symbolickou dernierou postoloprtského klášterního patronátu.⁶⁸

⁶⁰ AM LN, sign. I C 1, f. 89r.

⁶¹ AM LN, sign. I C 1, f. 109v.

⁶² Z. BOHÁČ, *Patrocinia románských kostelů v Čechách*, Historická geografie 8, 1972, s. 35.

⁶³ W. W. TOMEK, *Registra decimalium papalium*, Praha 1873, s. 70.

⁶⁴ LC III-IV, s. 187.

⁶⁵ LC III-IV, s. 205.

⁶⁶ LC VII, s. 87.

⁶⁷ AI V, s. 321.

⁶⁸ LC VIII-X, s. 127, 207.

Po zániku kláštera mizí zprávy o duchovní správě kostela, velmi pravděpodobně nebyl trvale obsazen a bohoslužby obstarávali utrakvističtí kněží z Postoloprty nebo jiných far v okolí. Jak dokládá vysoký počet husitských bojovníků ze Skupic, kterých bylo zajato v bitvě u Želenic v roce 1438 celkem šest, reformní myšlenky zde zapustily hluboké kořeny.⁶⁹

V průběhu 15. století se držba vsi a patronát několikrát změnily, ovšem o kostele a jeho duchovních správcích prameny mlčí. Z období lounského panství od roku 1450 do roku 1454 jsou sice díky pečlivosti městského účetnictví k dispozici detailní údaje o daňovém zatížení vsi, kostel touto evidencí ovšem neprochází. Podle zápisu v lounské knize počtů z roku 1450 platili obyvatelé Skupic *pro aratura plebanali* čili z farních polí městu úrok 4 a ½ kopy grošů na sv. Havla, což naznačuje, že fara sice nebyla obsazena knězem, ale její majetková podstata nebyla za husitských válek plně sekularizována a stále byl respektován církevní charakter tohoto majetku. Zápis z roku 1453 přímo hovoří o *plebania ibidem conventa*, z níž skupičtí sedláci platí zmíněný úrok, čili měšťané řešili opět pouze finanční výnos farních pozemků, nikoli kostel samotný.⁷⁰

Weitmilovská vrchnost od třetí čtvrtiny 15. století až do roku 1600 zřejmě neměla důvod faru obnovovat, její funkci plnily nedaleké Postoloprty, případně tamní kněží do skupického kostela docházeli. Ještě při prodeji Skupic v roce 1546 byl součástí kupní smlouvy také plat z *farářství* a kostelní podací, což sice dokládá existenci povědomí o duchovní správě, ale o skutečném obsazení fary to neříká nic bližšího.⁷¹ Doklad o samostatném duchovním správcovi po celé 16. století chybí, bohoslužby stejně jako v pohusitské době zajišťoval postoloprtský děkan. Podle berní ruly z roku 1653 byl tou dobou skupický kostel filiální k Postoloprťům, což potvrzuje i Wahnerova *Sammlung*. Uvádí totiž, že v roce 1639 byly ke Skupicím coby filiálnímu kostelu přiřazeny obce Skupice, Březno, Malnice a Mradice, a opravuje tak údaj Schallerovy *Topographie*, která klade filiaci Skupic k Postoloprťům až do roku 1654.⁷² Jak ovšem naznačuje absence údajů o duchovní správě po celé 16. století, tato data nejsou více než jen písemné zachycení již dávno existujícího stavu. Navíc Skupice nebyly na rozdíl od mnoha okolních obcí třicetiletou válkou výrazně postiženy, takže nelze příliš počítat s případnou reorganizací duchovní správy v důsledku válečné devastace. Kostelní účty dochované ve vrchnostenském archivu již od druhé poloviny 17. století dokládají pravidelné platby

⁶⁹ MVGDB 20, 1882, s. 161.

⁷⁰ J. VANIŠ, *Knih počtů*, s. 134, 335.

⁷¹ Viz výše, pozn. č. 13.

⁷² Archiv Národního muzea, fond Rukopisy, inv. č. 338 G. A. Wahner, *Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke...im Saazer Kreise II*, f. 179.

postoloprtskému faráři za kázání ve skupickém kostele ve výši 1 zl. 10 kr., což ukazuje, že tradiční osvědčený systém pokračoval i nadále.⁷³

Podle mladší zprávy G. A. Wahnera byl v kostele umístěn náhrobek svobodného pána z Wangen, císařského dvorního rady císaře Leopolda, který zemřel v roce 1680. Jeho vztah ke zdejšímu kostelu ovšem není jasný, nelze vyloučit Wahnerův omyl či záměnu s jinou lokalitou. Mohl to být jeden ze dvou nečitelných náhrobních kamenů, které zaznamenal roku 1904 K. Tutte.⁷⁴ Tím druhým je rovněž poničený, leč původně kamenicky kvalitní náhrobek Jana Kounovského z Pybru ze 16. století, jehož vztah ke kostelu zůstává dosud také záhadou.⁷⁵

Seznam farností pražského arcibiskupství před rokem 1667 v té době skupickou faru vůbec neuvádí, neboť byla sice filiálkou k Postoloprťům v rámci kadaňského vikariátu, jednoho ze dvou tehdejších vikariátů v celém žateckém kraji, ale dlouhodobě neobsazenou. V seznamu *nedbalých* čili málo horlivých katolíků ovšem obyvatelé Skupic figurují, a to dle očekávání v rámci výčtu podobně málo horlivých příslušníků postoloprtské farnosti, povýšené od roku 1703 na děkanství.⁷⁶

V novověku byli na skupickém hřbitově pohřbíváni obyvatelé ze Skupic, Malnic, Mradic a Března, tedy z obcí, které neměly nikdy vlastní kostel. Je velmi pravděpodobné, že je to tradice odkazující na původní vymezení středověké farnosti, a nahrává tomu i geografická situace zmíněných vsí, které jsou všechny od kostela vzdáleny na pohodlnou docházkovou vzdálenost 12,5 km.⁷⁷

Během správních reforem Josefa II. v roce 1784 bylo litoměřické biskupství rozšířeno o dva další kraje – Boleslavsko a Žatecko, tj. mimo jiné o oblast dnešního Lounska a Postoloprtska včetně Skupic. Na filiálním vztahu zdejší farnosti k Postoloprťům se od roku 1703 již nic nezměnilo, schwarzenberská vrchnost neměla důvod k obnově středověké tradice samostatné fary. Vzhledem k výše zmíněné geografické situaci a snadnému přístupu farníků ke kostelu se farnosti nedotkly ani josefinské snahy o zahuštění farní sítě. Od vzniku litoměřické diecéze Skupice v rámci postoloprtského děkanství podléhaly jurisdikci litoměřické biskupské konzistoře a tento stav trvá beze změny dodnes, byť farnost zůstává trvale

⁷³SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy výdajů k roku 1674.

⁷⁴ Je možné, že se jednalo o diplomata Františka Kryštofa barona z Wangen, který se v 70. letech 17. století významně podílel na církevní politice knížete z Dittrichsteinu, viz L. MARŠÁLKOVÁ, *Ferdinand z Dittrichštejna a jeho boj o kanonikáty pro syna Waltera Xavera*, *Opera historica* 19, 2018, s. 33-55.

⁷⁵ V. HONYS – P. HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky Lounska*, *Acta Universitatis Purkynianae Facultatis Philosophicae, Studia Historica* 13, 2013, s. 178-179.

⁷⁶ Národní archiv v Praze, fond Archiv pražského arcibiskupství, sign. B 10/12; J. V. ŠIMÁK, *Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671–1725, XI Žatecko*, Praha 1937, s. 247, 25886.

⁷⁷ K. TUTTE, *Der politische Bezirk Saaz*, Saaz 1904, s. 957.

neobsazena a je stejně jako po dlouhá staletí předtím administrována *excurrendo* postoloprtským děkanem.⁷⁸

Novověká stavební historie kostela

Na rozdíl od řady okolních kostelů skupický chrám pravděpodobně nebyl výrazně poškozen během válečných událostí třicetileté války, stejně jako zůstala uchráněna sama vesnice. O jeho stavebním vývoji v gotice a renesanci nejsou k dispozici žádné písemné doklady. Nejstarším pramenem tohoto typu je epigrafická památka na stavbě samotné. Nápis z roku 1633, umístěný dnes na jižní stěně kostelní zvonice, sem byl ovšem umístěn druhotně, takže datum tradované v literatuře jako doba stavby zvonice je mylné. Kamenná nápisová deska je sice porušena, ale přesto je zřejmé, že hovoří o stavbě komory, nikoli věže, čili vztahuje se k postavení dnes zaniklé márnice či kostnice, která stávala v jihovýchodním rohu hřbitova.⁷⁹

Od roku 1674 lze v kostelních počtech s určitými mezerami přesně sledovat náklady na údržbu kostela. Hned v tomto roce proběhla oprava střechy, bylo vyměněno 26 kop šindelů za 4 zl. 46 kr. a použito 86 kop šindelových hřebíků za 5 zl. 22 kr., přičemž nejmenovaný tesař z Března dostal za opravu střechy a vylepšení věžičky 5 zl. a další drobné zásahy si vyžádaly 7 zl, dohromady cca 22 zlatých.⁸⁰ Roku 1677 postoloprtský zedník znovu vystavěl rozpadlou část zdi zdejší kostnice za 6 zl. 30 kr., byla opravena další část střechy za cca 7 zl. a za nový oltář dostal nejmenovaný truhlář 16 zlatých. Zároveň byly za malé částky kupovány bohoslužebné knihy.⁸¹ Další úpravy pokračovaly i v roce 1678, kromě drobných úprav oltáře (dřevěné mříže, železné části lavic) byla největším výdajem platba neuvedenému kadaňskému malíři za obraz (doslova za *malování nového oltáře*, ovšem vzhledem k výši částky lze uvažovat spíše o obraze než štafírování) k novému oltáři ve výši 75 zl. a spropitné pro pomocníka 1 zl. 30 kr., zatímco kadaňský truhlář obdržel 40 zl. za nový oltář plus 1 zl. 30 kr. spropitného. Inventář kostela dále obohatilo čtrnáct lavic od truhláře z Postoloprty za 16 zl. 20 kr. a truhla z kostela v Postoloprtech za 1 zl. 45 kr.⁸² Roku 1682 byl zakoupen stříbrný, uvnitř pozlacený kalich za 28 zl. 30 kr., a k němu *futrál* za 45 kr., a ve větším množství byly zakoupeny mešní textilie, zčásti od postoloprtského žida Abrahama Mojzese.⁸³ Stavební úpravy pokračovaly v roce

⁷⁸ *Katalog litoměřické diecéze AD 1997*, Litoměřice 1997, s. 125.

⁷⁹ KOL. AUTORŮ, *Umělecké památky Čech 3*, s. 329; údaj o přenesení nápisu K. TUTTE, *Der politische Bezirk Saaz*, Saaz 1904, s. 857.

⁸⁰ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1674. Jde o dvě knihy kostelních počtů z let 1653–1704 a 1705–1779.

⁸¹ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1677.

⁸² SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1678.

⁸³ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1682.

1686, kdy bylo za nová okna a vyspravení starých vyplaceno 6 zl. 10. kr., byly zakoupeny čtyři okenní rámy za 5 zl. a za olověné pásky zapláceno 1 zl. 30. kr.⁸⁴ Následně roku 1688 bylo vyplaceno zedníkovi za renovaci kostela a postavení sakristie celkem 65 zl., sice s poznámkou o existenci detailního rozpisu, ale bez dalších podrobností. Zednická práce byla jednoznačně největší položkou této stavební akce, tesař obdržel pouze 3 zl. 40 kr., truhlář dostal 8 zl., zámečník 3 zl. 45 kr. a sklenář 2 zl. Dalšími položkami bylo 65 strychů vápna za 28 zl. 10 kr., 2 strychy bílého vápna za 1 zl. 4 kr., 300 kusů cihel za 1 zl. 30 kr., 10 kop šindele za 1 zl. 10 kr., 20 kop hřebíků za 1 zl., 2 kopy hřebíků do prken za 18 kr., 27 prken za 1 zl. 48 kr., a dále drobné částky za barvy, železo a další potřeby v ceně cca 4 zl. Celkový náklad stavby sakristie se pohyboval okolo 120 zlatých.⁸⁵

V roce 1693 zedník Petr Mayer prorazil nové velké okno u oltáře, začistil je a nahoře ukončil kulatým obloukem. Směrem ke zvonici dále prorazil dvoje nové dveře, jedny nad druhými nahoře na kůru, a zazdil dveřní rámy, to vše během 18 dnů za 4 zl. 30 kr. Židovský sklář z Postoloprty opatřil velké okno u oltáře skleněnou výplní za 1zl. 10 kr. Postoloprtský dvorní kovář Jan Jáchym Will dodal dveřní a okenní kování a plech za 2 zl. 24 kr. Mistr tesař Martin Schubert se svými tovaryši zhotovili nové dveřní futro ze starého dřeva tam, kudy se jde k márám (?), nad spodními dveřmi upevnili tři trámy ze starého dřeva a na ně připevnili chodbičku a schodiště a pobili je prkny, nad tím zhotovili laťovou konstrukci a pokryli ji šindelem, navíc ještě vyspravili střechu tam, kde bylo třeba, a to vše za pouhý 1 zl. 4 kr. Postoloprtský truhlář dostal za zhotovení jedněch dvojíých a jedněch jednoduchých dveří 2 zl. 9 kr., další drobné částky obdržel kovář za dveřní panty a práci.⁸⁶

V roce 1702 následovala důkladná oprava kostelního krovu. Tesaři shodili celý starý krov nad kostelem, zhotovili nový včetně sanktusníkové věžičky a pokryli jej šindelem. V kostele udělali nové máry, opravili a usadili kostelní lavice a provedli další nezbytné práce, to vše v sedmi lidech za necelých 50 zl. Zároveň zedníci zvýšili zeď po obvodu kostela o jeden loket, prorazili dvě velká a jedno malé okno, otloukli kompletně vnitřní omítky a znovu je nahodili, vydláždili kostel i sakristii a zevnitř i zvenku je vybělili, opravili kostnici včetně kusu hřbitovní zdi, to vše v osmi lidech včetně dvou přidavačů za cenu 70 zl. Truhlář Kristián Hippolt opravil máry 22 a strop celkem 48 dřevěnými tabulemi, vyrobil tři okenní rámy s příslušenstvím a dveře, které natřel na hnědo, to vše za 42 zlatých. Dvorní kovář J. Will za svou práci dostal 20 zl., zejména za 47 velkých a malých svorek, hřebíky, dveřní kování a upevnění malého zvonku. Práce zámečníka Martina Šichy (pobití okenních ráků, zasazení železných tyčí) stála 1 zl. 48 kr., sklář židovského vyznání z

⁸⁴ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1686.

⁸⁵ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1688.

⁸⁶ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1693.

Postoloprtský zhotovil tři skleněná okna s celkem 224 kolečky, 472 klíny a 188 dalšími tvary za 7 zl. 30 kr. Nejmenovaný postoloprtský malíř obdržel za štafírování věžní makovice 1 zl. 30 kr., Hans Breitfeld z Ervěnic dostal za dovezený materiál 108 zl. 15 kr., a sice za hřebíky různých druhů, množství šindele, prkna, latě a dlažbu. Tesař Veitl na závěr za 1 zl. natřel barvou věž, hospodářský úřad v Lipně dostal za vypálení a dopravu vápna 9 zl. 55 kr. a za 40 tabulí bílého plechu na věž 4 zl. 40 kr; tento plech přibil mlynář z Tatinné za 1 zl. Celkový účet za rozsáhlé úpravy se tak vyšplhal na přibližně 315 zlatých. Následujícího roku 1703 ještě účty evidují platbu za 40 velkých trámů a další dříví z panství Mšec za 28 zl. a 3 zl. 15 kr. tatinskému mlynáři.⁸⁷

Roku 1707 bylo vyplaceno 12 zl. za 16 velkých dubových kmenů z mšeckého panství ke stavbě zvonice, další potřebné stavební dříví bylo zakoupeno na panství Líčkov, a to 8 trámů za 6 zlatých, 28 menších trámků za 7 zl. 42 kr., které přivezl a opracoval tesařský mistr Elias Veitl za 16 zl. 49 kr. Zdejší (postoloprtský) dvorní kovář obdržel za 6 kusů nových prken obitých železem pro budoucí stavbu zvonice 6 zlatých a nalámání 27 sáhů stavebního kamene za týmž účelem stálo 13 zl. 30 kr.⁸⁸

V roce 1709 byla stržena celá stará zvonice a postavena nová na čtvercovém půdorysu o rozměrech 11 loktů šířky a 27 loktů výšky (cca 6,5 x 16 m), s římsou pod střechou, se silnými zdmi a čtyřmi okny zvonového patra, a byla nahozena vápnem. Kromě zvonice bylo nově postaveno 10 sáhů hřbitovní zdi (cca 18 m) vysoké 4 lokte (cca 2,4 m), která byla rovněž ohozena vápnem. Novou vápennou omítku dostal i starý zbytek hřbitovní zdi a celek byl nově pokryt starými taškami. Práci provedlo šest zedníků za celkem 100 zl. a 39 kr. Tesařskou práci obstaral mistr Jan Jiří Hubert z Lipna, který s pomocníky sestavil krov ve tvaru osmicípé hvězdy se špicí, usadil jej na věž, vystavěl novou zvonovou stolicí a celou střechu pokryl šindelem, to vše za 53 zl. kr. Kovářské práce zajistil včetně kovových žaluzií a nového kříže na špicí střechy opět mistr J. Will za celkem 27 zl. 6 kr. Střešní šindele byly nakonec natřeny červenou barvou a kříž pozlacen, nejmenovaný klempíř z Prahy zhotovil novou makovici za 5 zl., a další drobné výdaje spojené s dokončením stavby se vyšplhaly přes 30 zlatých, takže závěrečný účet po odečtení odměn postoloprtskému faráři za dvojí kázání a administrativních tax dosáhl 227 zl.⁸⁹

Následujícího roku 1710 došlo na drobnější sklářské opravy, které vykonal nejmenovaný postoloprtský sklenář židovského původu. Opravil dvě okna i s křídly, jedno křídlo vyrobil nové, to vše za 5 zl. 40 kr., a drobné částky byly vyplaceny také truhláři za úpravy okenních rámců.⁹⁰

⁸⁷ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1702.

⁸⁸ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1707.

⁸⁹ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1709.

⁹⁰ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1710.

V letech 1720–21 následovala důkladná přestavba kostnice, umístěné v rohu hřbitova východně od kostela. Deset sáhů kamene ke zdivu stálo 4 zl., 70 strychů vápna představovalo výdaj 4 zl. 40 kr., vlastní zednické práce dosáhly částky necelých 32 zl.⁹¹ O rok později bylo vyplaceno tesařům za sestavení střechy kostnice 8 zl. 50 kr., truhlář provedl drobné opravy v kostelním interiéru za 2 zl., zámečník dodal kování za 3 zl., zedníci dostali dalších 35 zl. za provedené práce a tesaři 9 zlatých. Stavební materiál (latě 5 kop, prkna, šindel 51 kop, hřebíky, cihly 200 zdících, 200 klenebních a 50 dlažebních, kámen 180 bloků a vápno 70 strychů) stál 27 zl. 20 kr., celkem za daný rok cca 90 zl.⁹²

V roce 1729 byla opravena údajně velmi poškozená střecha kostela 77 kopami šindele v ceně 17 zl. 7 kr. a 50 kopami šindelových hřebíků za 2 zl. 55 kr., práci samotnou zvládli dva tesaři za necelé 2 zl.⁹³ Roku 1744 byla opravena část hřbitovni zdi, zaklenuty dveře do kostela a pořízeny nejnужnější zednické opravy za 8 zl. 53 kr., zároveň truhlář zhotovil nové dřevěné dveře na hřbitov a natřel je hnědou barvou za 3 zl. 12. kr.⁹⁴ K roku 1752 je zachována zajímavá zpráva o opravě většího a menšího varhanního pozitivu za celkem 23 zl. 45 kr., zároveň zedníci prorazili a zvětšili okna v kostele i v presbytáři a celý kostel vybílili, to vše včetně železných mříží v ceně 18 zl. 15 kr. Dále sklář zasklil okno u presbytáře 116 novými zrcadlovými kotoučky a zároveň s prací na ostatních oknech obdržel celkem 12 zl. 23 kr. Tesaři nově pokryli střechu kostela i zvonice šindelem a natřeli na červeno, za práci ve třech lidech obdrželi 16 zl., vlastní materiál včetně 207 kop šindele a 13 000 hřebíků stál 74 zl. 49 kr. Klempíř pobil kostelní věžičku 60 tabulemi bílého plechu a opravil silně promáčknutou makovici za 19 zl., celkem cca 165 zlatých.⁹⁵ Roku 1772 zedníci opravili odtržený roh sakristie, vybílili celý kostel, vyspravili na více místech hřbitovni zeď včetně jejího zakrytí, to vše za 21 zl.⁹⁶

Roku 1775 truhlář z Celnice u Postoloprty obdržel 2 zl. 15 kr. za upevnění oltáře a truhlář Meinolf zhotovil nový okenní rám do kostela za 36 kr. Tesaři zároveň nově pokryli celou jednu stranu kostelní střechy, opravili další poškozené části, zhotovili nové schody na kůr včetně stříšky a nově pokryli střechu sakristie, to vše za 16 zl. 9 kr. vyplacených za práci, plus 30 zl. 18 kr. za 101 kop šindele a 7 zl. 15 kr. za dalších 7250 kusů šindele. Zedníci prorazili nové dveře na kůr a zaklenuli je, staré dveře zazdili a proměnili v okno zaklenuté klenbičkou a opravili

⁹¹ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1720.

⁹² SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1721.

⁹³ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1729.

⁹⁴ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1744.

⁹⁵ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1752.

⁹⁶ SOKA Louny, fond Děkanství úřad Postoloprty, inv. č. 3A, záznamy k roku 1772.

dlažbu za oltářem, to vše včetně materiálu (200 kusů klenebních cihel, 3 strychy vápna a další) za cca 22 zl., dohromady necelých 80 zlatých.⁹⁷

V roce 1783 truhlář z Postoloprty Triebenbach opravil varhanní skříň za 30 zl., detailně s odkazy na prameny se osudy zdejších varhan zabýval T. Horák.⁹⁸

V letech 1800-1801 bylo upraveno zavěšení velkého zvonu, práce vrchnostenského mistra kováře Antona Wágnera stála 16 zl. 24 kr., tesaři za vyzvednutí a znovunasazení zvonu dostali 2 zl. 37 kr., menší částky představoval náklad na provazy k velkému zvonu i do sanktusníku.⁹⁹ Podle inventáře z roku 1839 utrpěl kostel ztrátu prostředního zvonu a dvou menších oltářních zvonků v interiéru krádeží roku 1835.¹⁰⁰

V polovině 50. let 19. století bylo nutné přikročit k další celkové opravě kostela i hřbitova s kostnicí. Kostelní inventář z roku 1856 hovoří o kamenném kostele se šindelovou střechou, osmi okny, dvěma dveřmi opatřenými železnými pásy, s malou věžičkou uprostřed střechy, opatřenou malým zvonkem, to celé ve velmi špatném stavu. Kamenná zvonice se šindelovou střechou nese jen jeden velký zvon, technický stav zřejmě uspokojivý. Oba zvony byly dohromady oceněny na 550 zl., což je víc než celá stavba kostela včetně zvonice v hodnotě 400 zl.¹⁰¹ Podle předběžného návrhu měly zednické a tesařské práce na kostele stát 139 zl., materiál a dovoz 321 zl., oprava hřbitovní zdi 32 zl. za zednické práce a 53 zl. materiál s dovozem, umrlčí komora práce 76 zl. a materiál s dovozem cca 320 zl. Zemské stavební ředitelství v roce 1855 upravilo cenu stavebních prací na 940 zl. 52 kr. Skutečně provedené náklady a opravy bohužel nelze jednoznačně doložit. V souvislosti s plánovanými úpravami vznikl již v roce 1854 situační plán se zaměřením celkové situace, řezy a půdorysy kostela, zvonice a kostnice. Výtah ze skupických kostelních počtů pro rok 1856 obsahuje kromě položky *Obvyklé stavební záležitosti* ve výši 16 zl. 35 kr. ještě rubriku *Různé výdaje* za 1013 zl. 34 kr., která je v kontextu zdejšího účetnictví zcela mimořádná a lze ji chápat jako sumář stavebních nákladů. Podle licitačního protokolu z roku 1857 zvítězil s nabídkou 300 zl. Ferdinand Seeman ze Skupic na opravu kostnice, v červnu 1857 ovšem komisní ohledání stavby zjistilo, že areál je ve výrazně horším stavu než v roce 1854, zejména obvodové zdi sakristie hrozí zřícením, přední stěna je 5 palců (přes 12 cm) vykloněna a opěrné trámy hrozí pádem, střecha

⁹⁷ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1775.

⁹⁸ SOKA Louny, fond Děkaný úřad Postoloprty, inv. č. 3A; T. HORÁK, *Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska*, 2003, s. 108109.

⁹⁹ SOKA Louny, fond Děkaný úřad Postoloprty, inv. č. 3A, záznamy k roku 1800 a 1801.

¹⁰⁰ Biskupství litoměřické, Archiv far I, složka Skupice, kostelní inventář Skupice 1839. Podle údajů G. A. Wahnera, Sammlung II, fol. 180, pocházel zvon na zvonici z roku 1514 a byl opatřen německojazyčným nápisem „ICH WILL DEN HERRN LOBEN ALLEZEIT SEIN, LOB SOLL IMMER DAR IN MEINEM MUNDE SEYN“.

¹⁰¹ SOKA Louny, fond Děkaný úřad Postoloprty, inv. č. 19, Kostelní inventář Skupice 1856.

nad sakristií dále tlačí na zeď a tím ji poškozují; bude nutné zdi zcela odstranit a postavit nové. Zřícením hrozí také stěny vstupní předsíně, kterou bude nutné strhnout, a samotné dveře bude nutno nově překlentnout, neboť jejich ostění je roztrženo a hrozí pádem. Zřejmě roku 1858 bylo podle zprávy žateckého krajského úřadu provedeno pokrytí zvonice novým šindelem, nasazen kříž a zhotoveno prkenné podbití pod novou makovicí, dále byla opravena šindelová střecha kostela, šindelem nově pokryt sanktusník a zhotoveno nové okno na kůr s kováním. V roce 1859 se řeší zvýšení ceny prací na 363 zl. 57 kr. *na kostele a na ohradní zdi hřbitova*, podle přípisu patronátního úřadu z ledna 1859 dosáhly náklady na další práce částky 183 zl. řemeslníkům a 539 zl. za materiál. V únoru 1859 následovala licitace dalších prací ve výši 577 zl. rak. měny ve prospěch pokrývače Antona Schmieda ze Strkovic.

Po komisním ohledání roku 1859 bylo rozhodnuto kostnici odstranit, neboť nové zdivo posazené na starší základy se na více místech roztrhalo, hrozilo zřícením a podle mínění znalce by ani obvyklé stažení železnými háky nepomohlo. Proto měla být stavba stržena a pro nakládání s umrlci adaptováno přízemí kostelní zvonice, ovšem podle účtu z listopadu 1859 byla naopak kostnice stažena železnými kleštěmi a vyspravena, přičemž zednická práce stála 14 zl. 49 kr. víd. m., železo 40 zl. 95 kr., což s dalšími výdaji dohromady znamenalo závěrečný účet ve výši 72 zl. 26 kr.¹⁰² Její další osud není zřejmý, v mladší stavební dokumentaci již není zachycena.

V roce 1862 byla opravena vrata na hřbitov a dveře do kostela za 32 zl. 85 kr., podle vyúčtování z roku 1863 byl kostel rovněž roku 1862 vyspraven štafírem Vincencem Richterem z Prahy za 200 zl., tedy šlo hlavně o opravy mobiliáře.¹⁰³ Roku 1870 se změnil způsob účtování směrem a zmizely detailní rozpisy provedených akcí, takže téhož roku sice zaznamenaly kostelní účty výdej 72 zl. 60 kr., ovšem položka nebyla rozepsána na konkrétní práce. Zřejmě šlo podle kontextu o opravu střechy a její nátěr asphaltovou barvou. O rok později bylo vyplaceno 13 zl. 68 kr., v dalších letech až do devadesátých let 19. století jsou údaje o nákladech na opravy torzovitě.¹⁰⁴ Roku 1887 bylo vyplaceno Bischoftovi z Malnic za propachtované opravy kostela 126 zl., v roce 1892 obdržel postoloprtský mistr tesař Ferdinand Winkler za neupřesněné opravy poměrně větší částku 455 zl. 94 kr. Roku 1894 si oprava zvonice zasažené bleskem vyžádala 19 zl. 90 kr.,¹⁰⁵ o čtyři roky později bylo nutné opět opravit následky úderu blesku, tentokrát za 58 zl. 46 kr. To vedlo patronát roku 1900 k instalaci hromosvodu za 30 k.¹⁰⁶ Z roku 1889 je dochován kolorovaný

¹⁰² SOkA Louny, fond Okresní úřad Postoloprty, kt. 7, sign. 5/19.

¹⁰³ SOkA Louny, fond Děkaný úřad Postoloprty, inv. č. 21 Kostelní počty 1863.

¹⁰⁴ SOkA Louny, fond Děkaný úřad Postoloprty, inv. č. 22, Kniha kostelních počtů 18681896.

¹⁰⁵ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k rokům 1887 a 1892.

¹⁰⁶ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, nesign. kostelní účty 18701902, záznamy k rokům 1887, 1892, 1894.

plán opravy kostelní empory s půdorysem celé stavby a řezy, ovšem kvůli torzovitosti účetního materiálu nelze doložit jeho realizaci.¹⁰⁷

Roku 1904 byl kostel i zvonice důkladně opraven, ovšem informace vlastivědné literatury o tomto zřejmě podstatném zásahu se omezují na vyjádření lítosti nad *krásným stavebním stylem věže a jejího zastřešení*. Věž je označena jako *nová*, údajně oproti starší předchůdkyni byla postavena o něco nižší, okolní hřbitov byl prý v letech 1869 a 1901 rozšiřován.¹⁰⁸ K této poslední rozsáhlé úpravě je dochován kolorovaný plán z roku 1904, zachycující nejen krov kostela a konstrukci sanktusníkové věžičky, ale také do detailu vypracovaný boční pohled na kostel. Vznikl v postoloprtské stavební kanceláři a je signován Hlawitschka 30. 3. 1904. Příslušné stavební účty k této akci bohužel dochovány nejsou.¹⁰⁹ Žatecký adresář pro rok 1907 obsahuje dobovou fotografii kostela, bohužel v nevalné kvalitě.¹¹⁰

Další stavební úpravy v průběhu 20. století nejsou vinou nedochování pramenů sledovatelné. Chybí účty patronátního úřadu, archivní fondy postoloprtského děkanství, okresního úřadu Postoloprty, obce Skupice do roku 1945, MNV Skupice po r. 1945 ani ONV Louny 1945-1990 neobsahují žádné příslušné doklady, stejně tristní je situace ve spisovně stavebního úřadu v Lounech. Podle evidenčního listu nemovité kulturní památky z roku 1966 byl v té době kostel v dobrém stavu, je zmiňována pouze obecně opadávající omítka na západní straně.¹¹¹

¹⁰⁷ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, technický výkres k opravě kostelní empory 1889, bez signatury.

¹⁰⁸ K. TUTTE, *Der politische Bezirk Saaz*, Saaz 1904, s. 857.

¹⁰⁹ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, technický výkres k opravě kostela 1904, bez signatury.

¹¹⁰ Saazer Bezirksbote mit Adressbuch der Gerichtsbezirke Podersam, Jechnitz, Saaz, Postelberg, Duppau und Kaaden für das Jahr 1908, Saaz 1907.

¹¹¹ https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=990532.

Archivní prameny	<i>fond</i>	<i>karton</i>	<i>inv.</i>	<i>obsah</i>	<i>datace</i>
				<i>č./sign.</i>	
	Diecézní archiv Litoměřice, Archivy far I				
	-	-		Skupice (kostelní inventář)	1839
	Národní archiv v Praze, fond Archiv pražského arcibiskupství				
	B 10/13			Seznam farností	1672–1674
	Národní archiv v Praze, fond Desky zemské většiny, Praha				
	46,	54,		Kvaterny trhové	1617–1628
	129,	174			
	Archiv Národního muzea, fond Rukopisy				
	338			G. A. Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke...im Saazer Kreise II	1. pol. 19. stol.
	Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Louny, fond Vikariátní úřad Louny				
	41			Stavby a opravy kostelů a farních budov	1839–1905
	Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Louny, fond Okresní úřad Postoloprty				
	7	5/19		Situační plán kostela	1854
	Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Louny, fond Děkaný úřad Postoloprty				
	3A			Spisy	1772, 1800, 1801
	21			Kostelní počty	1863
	22			Kniha kostelních počtů	1868/1896
	Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Louny, fond Archiv města Louny				
	I C 1			Kniha soudní města Louny	1347-1362
	Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, Nová registratura				
	IA	3K		Oprava varhan	1798
				alfa 12b	
	III K	alfa		Kostelní účty	1777–1800
	8				
	III K	alfa		Knihy kostelních počtů	1653–1779
	Nro. 20				
				Nesignované kostelní účty	1819–1902
				Nesignovaný technický výkres opravy věže	1904
				Nesignovaný technický výkres k opravě kostelní empory	1889
Literatura	T. V. BÍLEK, <i>Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618</i> , Praha 1883.				
	Z. BOHÁČ, <i>Patrocinia románských kostelů v Čechách</i> , Historická geografie 8, 1972, s. 31–51.				
	P. HOLODŇÁK, <i>Labyrintem žateckého pravěku</i> , Ústí nad Labem 2006.				
	P. HOLODŇÁK – I. EBELOVÁ (ed.), <i>Žatec</i> , Praha 2004.				

	<p>V. HONYS – P. HRUBÝ, <i>Šlechtické sepulkrální památky Lounska</i>, Acta Universitatis Purkynianae Facultatis Philosophicae, Studia Historica 13, Ústí nad Labem 2013.</p> <p>T. HORÁK, <i>Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska</i>, 2003.</p> <p>KOL. AUTORŮ, <i>Umělecké památky Čech 3</i>, Praha 1980.</p> <p>L. MARŠÁLKOVÁ, <i>Ferdinand z Ditrichštejna a jeho boj o kanonikáty pro syna Waltera Xavera</i>, Opera historica 19, 2018.</p> <p>O. NOVOSADOVÁ, <i>Nehasice, okres Louny. Kostel Narození Panny Marie</i>, SÚRPMO 1981.</p> <p>F. PALACKÝ, <i>Popis království českého</i>, Praha 1848.</p> <p>J. PEŠTA, <i>Encyklopedie českých vesnic IV</i>, Ústecký kraj, Praha 2009.</p> <p>O. PLACHT, <i>Odhad majetku stavů království českého z r. 1557</i>, Praha 1949.</p> <p>A. PROFOUS, <i>Místní jména v Čechách IV</i>, Praha 1957.</p> <p>R. RAUSCHER, <i>Dědické právo podle českého práva zemského</i>, Bratislava 1922.</p> <p>B. ROEDL a kol., <i>Louny</i>. Praha 2005.</p> <p>A. SEDLÁČEK, <i>Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV, Litoměřicko a Žatecko</i>, Praha 1906.</p> <p>K. SKLENÁŘ, <i>Pravěké nálezy v okolí Nehasic na Žatecku</i>, Porta Bohemica 4, 2007, s. 92–127.</p> <p>J. SKOPEC, <i>Románské a raně gotické venkovské kostely na Lounsku</i>, Poohří 2, 2012, s. 160–178.</p> <p>K. TUTTE, <i>Der politische Bezirk Saaz</i>, Žatec 1904.</p> <p>J. VANIŠ, <i>Kniha počtů královského města Loun z let 1450-1472 a 1490-1491</i>, Praha 1979.</p> <p>J. VESELY, <i>Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg</i>, Praha 1893.</p>
Prameny vydané	<p><i>Desky zemské království Českého I/2, kvatern trhový běžný červený od léta 1542–43</i>, Praha 1932.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořelých II</i>, Praha 1872.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Libri confirmationum III–IV</i>, Praha 1879.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Libri confirmationum VII</i>, Praha 1886.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Libri confirmationum VIII–X</i>, Praha 1889.</p> <p>A. HAAS (ed.), <i>Archiv Koruny české 6</i>, Praha 1958.</p> <p><i>Katalog litoměřické diecéze AD 1997</i>, Litoměřice 1997.</p> <p>E. LIŠKOVÁ, <i>Berní rula 33. Kraj Žatecký II</i>, Praha 1954.</p> <p>F. PALACKÝ, <i>Archiv český I</i>, Praha 1840.</p> <p><i>Saazer Bezirksbote mit Adressbuch der Gerichtsbezirke Podersam, Jechnitz, Saaz, Postelberg, Duppau und Kaaden für das Jahr 1908</i>, Saaz 1907.</p> <p>A. SEDLÁČEK, <i>Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480</i>, Praha 1914.</p> <p>L. SCHLESINGER, <i>Der Kampf bei Sellnitz (1438)</i>, MVGDDB 20, 1882, s. 1–61.</p> <p>J. V. ŠIMÁK, <i>Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671–1725, XI Žatecko</i>, Praha 1937.</p> <p>F. TADRA (ed.), <i>Soudní akta konzistoře pražské V</i>, Praha 1899.</p> <p>W. W. Tomek (ed.), <i>Registra decimarum papalium</i>, Praha 1873.</p>